

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2023

Bc. Nikol Obrlíková

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Bc. Nikol Obrlíková

Celoživotní vzdělávání osob se zrakovým postižením v České Republice

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Celoživotní vzdělávání osob se zrakovým postižením v České republice*“ vypracovala sama pod odborným vedením. Dále prohlašuji, že všechny užití zdroje jsou zahrnuty v seznamu použité literatury.

.....
Bc. Nikol Obrlíková

Na tomto místě bych ráda poděkovala Finková Dita, doc. Mgr. Ph.D. za odborné vedení, vstřícnost a čas, který mi poskytla při psaní bakalářské práce.

Nakonec bych ráda poděkovala svým rodičům a blízkým za jejich podporu při psaní práce i během celého studia.

OBSAH

	ÚVOD.....	7
1	VYMEZENÍ ZRAKOVÉHO POSTIŽENÍ.....	8
1.1	Klasifikace zrakového postižení.....	8
1.1.1	Klasifikace dle WHO.....	8
1.1.2	Klasifikace medicínská.....	9
1.1.2.1	Klasifikace dle lékařské literatury.....	9
1.1.3	Klasifikace z hlediska doby vzniku.....	10
1.1.4	Klasifikace z hlediska etiologie.....	11
1.1.5	Klasifikace z hlediska délky trvání.....	11
1.1.6	Klasifikace podle skupin poruch zraku.....	11
1.1.7	Klasifikace z hlediska stupně postižení.....	11
1.1.7.1	Osoby nevidomé.....	11
1.1.7.2	Osoby se zbytky zraku.....	12
1.1.7.3	Osoby slabozraké.....	12
1.1.7.4	Osoby s poruchami binokulárního vidění.....	13
2	OSOBNOST ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH.....	14
3	CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH.....	16
3.1	Formy vzdělávání zrakově postižených.....	19
3.1.1	Individuální integrace.....	20
3.1.1	Skupinová integrace.....	20
3.1.2	Forma speciálního vzdělávání.....	20
3.2	Asistent pedagoga.....	23
3.3	Rámcový vzdělávací program.....	23
3.4	Předškolní vzdělávání zrakově postižených.....	24
3.5	Základní vzdělávání zrakově postižených.....	27
3.6	Středoškolské vzdělávání zrakově postižených.....	29
3.7	Vyšší odborné vzdělávání zrakově postižených.....	30
3.8	Vysokoškolské vzdělání zrakově postižených.....	30

3.9 Další profesní vzdělávání.....	31
4 INSTITUCIONÁLNÍ PODPORA PŘI VZDĚLÁVÁNÍ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH	33
4.1 Centrum Teiresiás při MU v Brně.....	33
4.2 Centrum Elsa při ČVUT v Praze.....	34
4.3 Centrum Augustin při Univerzitě Hradec Králové.....	34
4.4 Centrum podpory studentů se specifickými potřebami při UP v Olomouci.....	35
4.5 Centrum Slunečnice při Technické Univerzitě v Ostravě.....	35
5 POMŮCKY PRO OSOBY SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM.....	37
5.1 Klasifikace pomůcek pro osoby se zrakovým postižením.....	37
5.2 Pomůcky pro nevidomé.....	38
5.3 Pomůcky pro slabozraké.....	41
5.3.1 Optické pomůcky.....	42
5.3.2 Elektronické pomůcky.....	43
5.4 Pomůcky pro osoby s poruchou binokulárního vidění.....	44
6 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ.....	47
6.1 Zájmové vzdělávání mládeže.....	48
6.2 Zájmové vzdělávání dospělých.....	52
ZÁVĚR BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	57
SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ.....	59
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ.....	62
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	66
SEZNAM ZKRATEK.....	67
ANOTACE.....	68

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá problematikou celoživotního vzdělávání osob se zrakovým postižením. Už jako malou mne zajímalo, zda se jedinci s handicapem vzdělávají stejně, jako intaktní společnost, nebo mají rozdílné podmínky. Na střední škole jsem měla možnosti se díky praxi seznámit s mnoha jedinci se zrakovým postižením a toto téma mne stále více zajímalo a chtěla jsem se dozvědět více.

Výběrem tohoto tématu jsem tedy chtěla rozšířit své znalosti a také tuto problematiku dále přiblížit osobám, které se mohou setkat s jedinci se zrakovým postižením kdekoli (např. v rodině, školách či volno-časových aktivitách).

První kapitola se zabývá zrakovým postižením. Předkládá klasifikace a definice zrakového postižení od různých autorů zabývajících se touto problematikou. Klasifikace zrakového postižení je tu rozdělena např. na medicínskou, na klasifikaci od Světové zdravotnické organizace (WHO) a další.

Druhá kapitola je zaměřena na osobnost jedince se zrakovým postižením. Více popsány jsou zde oblasti osobnosti. Osobnost hraje velmi důležitou roli v životě jedince, která se přetváří po celý život člověka.

Třetí kapitola je zaměřena na celoživotní vzdělávání v České republice. Objasněn je zde samotný termín *celoživotní vzdělávání* také jsou zde uvedeny všechny stupně vzdělávání. Postihnuty jsou také nejdůležitější paragrafy ze školského zákona. Uveden je i seznam škol pro osoby se zrakovým postižením, rozdělen podle stupňů zrakového postižení.

Čtvrtá kapitola se zabývá institucionální podporu pro osoby se zrakovým postižením. Zabývá se jednotlivými centry, které napomáhají osobám se zrakovým postižením osamostatnit se, začlenit se do společnosti a také dále bez problémů studovat na vysoké škole.

Pátá kapitola je zaměřena na pomůcky, které pomáhají osobám se zrakovým postižením ve vzdělávání od útlého věku až po stáří. Pomůcky jsou rozděleny dle druhu postižení.

Šestá kapitola pojednává o zájmovém vzdělávání mladistvých a dospělých lidí, kteří se chtějí ve svém volném čase například zdokonalovat, a to ve svých schopnostech a dovednostech. V neposlední řadě jsou uvedeny příklady aktivit, kterých se jedinci mohou zúčastnit.

1 VYMEZENÍ ZRAKOVÉHO POSTIŽENÍ

Chceme-li se zabývat problematikou celoživotního vzdělávání zrakově postižených osob, měli bychom se nejdříve seznámit s klasifikací zrakového postižení. Právě tyto klasifikace patří k důležitým součástem k pochopení k této problematice.

„Zrak je nejfrekventovanějším analyzátozem v rozvoji každé osobnosti. Podává maximum informací v minimálním čase, umožňuje orientaci v prostředí, rozlišování tvarů, barev, velikosti, vzdálenosti, hloubky, směru, pohybu a klidu v okolním prostředí.“¹

1.1 Klasifikace zrakového postižení

Ludíková označuje za osobu se zrakovým postižením takového jedince, který trpí oční vadou či chorobou, kdy i po optimální úpravě je zrakové vnímání narušeno do té míry, že tomuto činí potíže v běžném životě. Osobami se zrakovým postižením se rozumí ti jedinci, jejichž poškození zraku určitým způsobem ovlivňuje každodenní činnosti v běžném životě, a u nichž optická korekce k vyšetření obtíží nepostačuje.²

Pro zrakové postižení existuje celá škála definic. Lze jej definovat ze speciálně-pedagogického pohledu, taktéž dle medicínského přístupu, dle WHO, případně i dle stupně zrakového postižení.

1.1.1 Klasifikace dle WHO

Světová zdravotnická organizace (WHO) uvádí v rámci desáté revize *Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních potíží* následující dělení zrakových vad dle postižení v oblasti zrakového analyzátoru³:

- H00 – H06 nemoci očního víčka, slzného ústrojí a očnice,
- H10 – H13 onemocnění spojivek,
- H15 – H22 nemoci skléry, rohovky, duhovky a řasnatého tělesa,
- H25 – H28 onemocnění čočky,
- H30 – H36 onemocnění cévnatky a sítnice,
- H40 – H42 glaukom,
- H43 – H45 onemocnění sklivce a očního bulbu,
- H46 – H48 nemoci zrakového nervu a zrakových drah,
- H49 – H52 poruchy očních svalů, binokulárního pohybu, akomodace a refrakce,

1 KEBLOVÁ, Alena. *Integrované vzdělávání dětí se zrakovým postižením: [metodická příručka pro učitele]*. Praha: Septima, 1996, str. 6. ISBN 80-85801-65-5.

2 FINKOVÁ, Dita. *Edukace jedinců se zrakovým postižením v kontextu kvality vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, str. 35. ISBN 978-80-244-3262-5.

3 FINKOVÁ, Dita. *Edukace jedinců se zrakovým postižením v kontextu kvality vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, str. 36. ISBN 978-80-244-3262-5.

- H53 – H54 poruchy vidění a slepota,
- H55 – H59 jiné nemoci a oční adnex.

Klasifikace Světové zdravotnické organizace v rámci desáté revize *Mezinárodní klasifikace a přidružených zdravotních problémů* uvádí vymezení zrakových vad podle oblasti postižení zrakového analyzátoru.

Podle výsledků oftalmologického vyšetření je možno zrakově postiženého člověka zařadit do některé z 5 kategorií zrakového postižení ⁴:

- Kategorie 1: střední slabozrakost,
- Kategorie 2: silná slabozrakost,
- Kategorie 3: těžce slabí zrak,
- Kategorie 4: praktická nevidomost,
- Kategorie 5: úplná nevidomost.

Druh zrakového postižení	Vymezení
střední slabozrakost	zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/18 (0,30) minimum rovné nebo lepší než 6/60 (0,10); 3/10- 1/10, kategorie zrakového postižení 1
silná slabozrakost	zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/60 (0,10) – minimum rovné nebo lepší než 3/60 (0,05); 1/10- 10/20, kategorie zrakového postižení 2
těžce slabí zrak	a) zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 3/60 (0,05) – minimum rovné nebo lepší než 1/60 (0,02); 1/20- 1/50, kategorie zrakového postižení 3 b) koncentrické zúžení zorného pole obou očí pod 20 stupňů nebo jediného funkčně zdatného oka pod 45 stupňů
praktická nevidomost	zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí 1/60 (0,02), 1/50 až světlocit nebo omezení zorného pole do 5 stupňů kolem centrální fixace, i když centrální ostrost není postižena, kategorie zrakového postižení 4
úplná nevidomost	ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu s chybnou světelnou projekcí, kategorie zrakového postižení 5

1.1.2 Klasifikace medicínská

Tato klasifikace vychází z dělení zrakových postižení dle lékařské literatury.

1.1.2.1 Klasifikace dle lékařské literatury

⁴ LUDÍKOVÁ, Libuše. *Student se zrakovým postižením na vysoké škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, str.8. ISBN 978-80-244-4215-0.

Ztrátu zraku definujeme následující způsobem „Z hlediska sociálně-zdravotnického je pokles centrální zrakové ostrosti pod 6/18 na lepším oku s optimální korekcí hodnocen jako ztráta zraku.“⁵

Na základě těchto parametrů autorka vymezuje dva základní stupně zrakového postižení:

a) Slabozrakost

„Slabozrakost je ireverzibilní pokles centrálně zrakové ostrosti pod 3/60 – světlocit.“ Z praktického hlediska se slabozrakost dělí na lehkou (6/18 – 6/60 včetně) a těžkou (6/60 – 3/60 včetně).⁶

b) Nevidomost

„Nevidomost je ireverzibilní pokles centrální zrakové ostrosti pod 3/60 – světlocit.“

Nevidomost dále můžeme rozdělit na praktickou, kdy je pokles centrální zrakové ostrosti pod 3/60 do 1/60 včetně, nebo také poškozené binokulární zorné pole, které je menší než 10°, ale větší než 5°.⁷

Dotřelová rozlišuje nevidomost skutečnou, která nastává při poklesu centrální zrakové ostrosti pod 1/60 – světlocit nebo také zachované zorné pole 5°a méně. Plná slepota ztělesňuje nedotčený světlocit s chybnou projekcí až po ztrátu světlocitu.⁸

Hycl, Valešová uvádí ve svém vydání následnou klasifikaci zrakového postižení:

- **Slabozrakost** je vizus lepšího oka pod 6/18 do 3/60.
- **Nevidomost praktická** je pokles vizu pod 3/60 do 1/60 včetně, nebo binokulární zorné pole menší než 10, ale větší než 5°.
- **Nevidomost skutečná** je pod hranicí 1/60 – světlocit, zorné pole je pod 5°.
- **Plná slepota** je od světlocitu s chybnou projekcí světla po ztrátu světlocitu.⁹

1.1.3 Klasifikace z hlediska doby vzniku

- postižení vrozené
- postižení získané¹⁰

5 DOTŘELOVÁ, D. In KRAUS, H. a kol. *Kompendium očního lékařství*. Praha: Grada Publishing, 1997, str. 317. ISBN 80-7169-079-1.

6 FINKOVÁ, Dita, Libuše LUDÍKOVÁ a Veronika RŮŽIČKOVÁ. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, str. 43. ISBN 978-80-244-1857-5.

7 FINKOVÁ, Dita, Libuše LUDÍKOVÁ a Veronika RŮŽIČKOVÁ. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, str. 12. ISBN 978-80-244-1857-5.

8 DOTŘELOVÁ, D. In KRAUS, H. a kol. *Kompendium očního lékařství*. Praha: Grada Publishing, 1997. ISBN 80-7169-079-1.

9 HYCL, Josef a Lucie TRYBUČKOVÁ. *Atlas oftalmologie*. V Praze: Triton, 2003. ISBN 80-7254-382-2.

10 LUDÍKOVÁ, Libuše. *Student se zrakovým postižením na vysoké škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, str.11. ISBN 978-80-244-4215-0.

1.1.4 Klasifikace z hlediska etiologie

- Orgánové
- Funkční¹¹

1.1.5 Klasifikace z hlediska délky trvání

- Akutní
- Chronické
- Recidivující

1.1.6 Klasifikace podle skupin poruch zraku

Ludíková rozlišuje pět skupin poruch zraku:

- ztráta zrakové ostrosti
- postižení zorného pole
- okulomotorické problémy
- obtíže se zpracováním zrakových informací
- poruchy barvocitu¹²

1.1.7 Klasifikace z hlediska stupně postižení

Podle speciálněpedagogické praxe dělíme tuto klasifikaci na 4 základní kategorie osob se zrakovým postižením.¹³

1.1.7.1 Osoby nevidomé

Dle Flenerové je „*Nevidomost (slepota) je ve smyslu speciální pedagogiky vada zraku, která se projevuje úplným nevyvinutím, úplnou (nebo téměř úplnou) ztrátou výkonnosti zrakového analyzátoru, a tím nemožností zrakového vnímání.*“¹⁴

11 LUDÍKOVÁ, Libuše. *Student se zrakovým postižením na vysoké škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, str. 12. ISBN 978-80-244-4215-0.

12 LUDÍKOVÁ, Libuše. *Student se zrakovým postižením na vysoké škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, str. 12. ISBN 978-80-244-4215-0.

13 FINKOVÁ, Dita. *Speciální pedagogika se zaměřením na možnosti rozvoje a podpory osob se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012, str. 40. ISBN 978-80-244-3085-0.

14 FLENEROVÁ-WAGNEROVÁ, Helena. *Kapitoly z tyflopédie*. 2., (v SPN 1.) vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985, str.9.

Nevidomost dle Květoňové je: „*Neschopnost vnímat zrakem, i když je zachováno určité zrakové čítí – světlocit.*“¹⁵

Definice dle Ludíkové je: „*Osoby nevidomé jsou chápány jako kategorie osob s nejtěžším stupněm zrakového postižení a patří sem děti, mládež a dospělý, kteří mají zrakové vnímání narušeno na stupni nevidomosti (slepoty).*“¹⁶

1.1.7.2 Osoby se zbytky zraku

Dle Záškové jsou: „*Zbytky zraku jsou souhrnné označení pro stupeň poškození vidění, které umožňuje hrubou orientaci v osvětleném prostoru. Částečné vidění se v průběhu života může měnit jak ve směru zlepšení, tak i zhoršení.*“¹⁷

Dle Flenerové jsou: „*Děti, mladistvé a dospělí, jejichž vada zraku spočívá ve vadě nebo poruše zrakového orgánu takového rozsahu, že dochází k postižení zrakového vnímání na stupni zbytků zraku.*“¹⁸

Dle Ludíkové je: „*Mezi slabozrakostí a nevidomostí je hraniční oblast zbytky zraku, která bývá oftalmology definována v mezích zrakové ostrosti 3/60 – 0,5/60.*“¹⁹

1.1.7.3 Osoby slabozraké

Flenerová definuje osoby slabozraké jako: „*Orgánovou vadu zraku, která se projevuje částečným nevyvinutím, snížením nebo zkreslením činností analyzátoru obou očí a v důsledku toho poruchou zrakového vnímání.*“²⁰

Dle Keblové slabozrakost je: „*souhrnné označení pro snížení zrakové ostrosti různého původu.*“²¹

Dle Ludíkové jsou: „*Na poli speciální pedagogiky představují kategorii osob se slabozrakých skupinu dětí, mládeže a dospělých, kteří mají zrakové vnímání na úrovni slabozrakosti.*“²²

15 KVĚTOŇOVÁ, Lea. *Oftalmopedie*. Brno: Paido, 1998, str. 19. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-50-8.

16 LUDÍKOVÁ, Libuše a Dita FINKOVÁ. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením v raném a předškolním věku*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3697-5.

17 ZÁŠKODNÁ, Helena. *Psychopatologie a speciální pedagogika pro první stupeň základní školy a výchovné poradce*. Ostrava: Pedagogická fakulta, 1985, str. 117.

18 FLENEROVÁ-WAGNEROVÁ, Helena. *Kapitoly z tyflopédie*. 2., (v SPN 1.) vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985, str. 13.

19 FINKOVÁ, Dita, Libuše LUDÍKOVÁ a Veronika RŮŽIČKOVÁ. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, str. 45. ISBN 978-80-244-1857-5.

20 FLENEROVÁ-WAGNEROVÁ, Helena. *Kapitoly z tyflopédie*. 2., (v SPN 1.) vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985, str. 10.

21 KEBLOVÁ, Alena. *Zrakově postižené dítě*. Praha: Septima, 2001, str. 33. ISBN 80-7216-191-1.

22 FINKOVÁ, Dita, Libuše LUDÍKOVÁ a Veronika RŮŽIČKOVÁ. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, str. 43. ISBN 978-80-244-1857-5.

1.1.7.4 Osoby s poruchami binokulárního vidění

Definice dle Potměšilové je: „Binokulární vidění je vidění oběma očima současně za jejich vzájemné spolupráce.“²³

Ludíková vymezuje vznik tohoto typu poruch následovně: „Poruchy binokulárního vidění vznikají na základě částečného omezení zrakové funkce jednoho oka.“²⁴

Poruchy binokulárního vidění můžeme rozdělit na tupozrakost (amblyopie) a šilhavost (strabismus).

Květoňová-Švecová uvádí následující definici výše zmíněných poruch:

„Strabismus je stav, kdy při fixaci určitého podmětu na blízko nebo do dálky se osy vidění neprotínají v témže bodě.“

„Amblyopie je funkční porucha, která představuje snížení zrakové ostrosti různého stupně při normálním anatomickém nálezu na oku.“²⁵

Pro porovnání je zmíněna taktéž definice strabismu a amblyopie dle Keblové:

„Šilhavost je porucha rovnovážného postavení očí. Osy očí nejsou rovnoběžné, obrázky v pravém a levém oku nevznikají na stejném místě na sítnici a nedochází ke spojení obrázků, naopak vzniká dvojitý obraz.“

„Tupozrakost je podstatné snížení zrakové ostrosti jednoho oka. Důsledkem je nedostatečný rozvoj binokulárního vidění.“²⁶

Kapitola poskytuje přehled a dělení zrakového postižení z pohledu osob jím trpících. Kategorie jsou rozděleny do podkapitol, které jsou následně blíže popsány (nevidomí, se zbytky zraku, slabozrací a jedinci s poruchami binokulárního vidění). Následně jsou přiblíženy definice a rozdělení od různých autorů.

---

23 POTMĚŠILOVÁ, Petra. *Sociální pedagogika v teorii a praxi*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, str. 24. ISBN 978-80-244-3831-3.

24 LUDÍKOVÁ, Libuše. *Tyflopedie*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1991, str. 12.

25 KVĚTOŇOVÁ, Lea. *Oftalmopedie*. 2. dopl. vyd. Brno: Paido, 2000, str. 49-50. ISBN 80-85931-84-2.

26 KEBLOVÁ, Alena. *Zrakově postižené dítě*. Praha: Septima, 2001, str. 33. ISBN 80-7216-191-1.

2 OSOBNOST ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH

Osobnost zrakově postižených jedinců se utváří celý jejich život, a proto významně ovlivňuje i jejich celoživotní vzdělávání. Tato kapitola přibližuje oblasti osobnosti, které mají dopad na kvalitní vzdělávání či zájmy.

Vzhledem k výše zmíněnému celoživotnímu utváření osobnosti, je důležité dbát na rodinné zázemí a mnoha dalšího. Díky těmto záležitostem si člověk udrží jak duševní, tak i fyzickou kondici až do stáří. Život člověka, a tedy i jeho osobnost, je ovlivněn vnějšími i vnitřními vlivy. Důležitou roli ve vytváření osobnosti hraje mnoho faktorů jako je biologicko-genetická výbava jedince, tělesný vzhled, ale také sociální aspekty (velký podíl hraje společnost, ve které jedinec vyrůstá). Vytváření osobnosti také ovlivňuje případné zdravotní postižení člověka. Zde je důležitá doba vzniku postižení. Oko rozeznává kolem osmi kategorií znaků: barvu, tvar, velikost, pohyb, klid, vzdálenost, směr, prostor. Ztráta zraku úplná, či částečná vyvolává nenapravitelné úbytky v oblasti smyslového vnímání. ²⁷ Tento smyslový nedostatek samozřejmě ve větší či menší míře ovlivňuje formování lidské osobnosti.

DÍTĚ VE VĚKU 0-6 LET

Pro rozvoj osobnosti u dítěte je velmi důležitá role rodičů. Rodiče podle Vágnerové pomáhají strukturovat okolní svět, poznávat ho a orientovat se v něm, organizovat informace a zkušenosti do významových vzorců, kterými se dítě zmocňuje okolního světa.

Zjištění rodiny, že jejich dítě je zrakově postižené, ovlivní už celý jejich život. A nezáleží na tom zda je postižení zjištěno od narození, nebo během života dítěte. Rodina už musí měnit jak jejich denní rozvrh, tak i plány v budoucnu. Tato změna má také dopad na rodičovské chování, které někdy vede až do extrémů.

U dítěte, které se narodí se zrakovým postižením, je dychtivost a předpoklad rodičů jiný, než u dítěte, které ztrácí zrak postupem svého života. To poté může mít vliv na osobnostní rysy dítěte. ²⁸

DÍTĚ VE VĚKU 7-18 LET

Nástup na základní nebo na střední školu je pro dítě se zrakovým postižením velmi náročný. Toto období také můžeme pojmenovat jako střízlivý realismus, tzn. že dítě toleruje skutečnost jako danost. Jakmile nastane puberta, je dítě kritičtější.

---

²⁷ FINKOVÁ, Dita, Libuše LUDÍKOVÁ a Veronika RŮŽIČKOVÁ. Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s.61. ISBN 978-80-244-1857-5.

²⁸ FINKOVÁ, Dita, Libuše LUDÍKOVÁ a Veronika RŮŽIČKOVÁ. Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s.62-63. ISBN 978-80-244-1857-5.

Období školní povinné docházky je, jak pro dítě se zrakovým postižením i dítě intaktní, velmi důležité. Děti zde získávají mnoho zkušeností a připravují se tak na budoucí povolání. Také nemůžeme zapomenout na rozvoj sebehodnocení a sebevědomí, který je velmi důležitý.

V období puberty je pro dítě se zrakovým postižením cílem se osamostatnit a hledat si identitu, ačkoliv je to velmi namáhavé.²⁹

DOSPĚLOST

V dospělém věku můžeme na úbytek zraku hledět z více stránek. Závisí, ale také velmi na tom, zda jedinec přišel o zrak náhle, či se jedná o progresivní onemocnění, které se postupně zhoršuje. Pokud jde o postižení, které je náhlé a jedinec na něj není připravený, postihuje osobnost jedince.

Každá osoba, reaguje na postižení individuálně. Podstatné je vždy, jaké informace o svém postižení dostane a také, zda zajistí správné léčení. Reakce na zrakové postižení se proto můžou projevat stejně, jako u jiných životních situacích: počáteční šok, deprese, popření reality, smlouvání, přijetí reality.

Zjištění, že jedinec má zrakové postižení velmi ovlivňuje celoživotní vzdělávání a to tím, že daná osoba musí změnit práci, nebo si provést rekvalifikaci. Není to ale pravidlo u všech, v některých případech práce uspokojuje jejich potřeby a může ji vykonávat i nadále. Problém pro jedince se zrakovým postižením nastává při hledání práce, i přes kvalitní vzdělání.³⁰

STÁŘÍ

Obecně se vychází z hranice pracovního života, která se pohybuje v rozmezí 60 až 65 let. Do tohoto rozpětí jsou zahrnuti lidé v rozmezí asi 40 let, tedy 60 až 100 let. Je to široké věkové spektrum, proto se vyskytují široké interpersonální rozdíly. Nelze proto přesně charakterizovat věkově typické znaky, na jejichž základě by bylo možné stanovit začátek stáří, tedy určit, kdy může být člověk označen za starého.³¹

Cílem této kapitoly je zaměření se na osobnost jedince se zrakovým postižením, a to od dítěte po stáří. Osobnost jedince bývá ovlivňována celý jeho život, především díky vzdělávání a zájmovým činnostem, které jsou velmi důležité pro získávání nových dovedností a schopností. Díky rozvoji osobnosti se jedinec může posunout v osobním růstu, ať už ve vzdělávání či na trhu práce.

---

29 FINKOVÁ, Dita, Libuše LUDÍKOVÁ a Veronika RŮŽIČKOVÁ. Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s.65-66. ISBN 978-80-244-1857-5.

30 FINKOVÁ, Dita, Libuše LUDÍKOVÁ a Veronika RŮŽIČKOVÁ. Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s.66-67. ISBN 978-80-244-1857-5.

31 ŠTIKAR, Jiří, Jiří HOSKOVEC a Jana ŠMOLÍKOVÁ. Bezpečná mobilita ve stáří. Praha: Karolinum, 2007, s.9. ISBN 978-80-246-1339-0.

3 CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH

Tato kapitola se zaměřuje na celkové pojetí celoživotního vzdělávání osob se zrakovým postižením. Přiblíží tak samostatný pojem a také představí jednotlivé fáze.

„Pojem celoživotní vzdělávání je v posledních dokumentech nahrazován pojmem celoživotní učení, který lépe vystihuje skutečnost, že zahrnuje veškeré skutečnosti, znalosti, dovednosti i zkušenosti, které člověk v průběhu svého života získává. Celoživotní vzdělávání zahrnuje jednak vzdělávání ve školském systému (primární, sekundární i terciální) a tzv. další vzdělávání (mimoškolské, do kterého spadá občanské, zájmové a další profesní vzdělávání), jehož cílem je získat další znalosti a dovednosti včetně profesionálních zkušeností, které pracovník získává pro rozvoj své osobnosti či prohlubování své profese v celé škále mimoškolských vzdělávacích aktivit.“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2006, str. 6)

„Celoživotní učení má člověku poskytovat možnost vzdělávání v různých stádiích jeho rozvoje až do úrovně jeho možností v souladu s jeho zájmy, úkoly a potřebami.“³²

Celoživotní vzdělávání je v dnešní době chápáno jako stálé vzdělávání, kam můžeme zařadit jak vzdělávání v tradičních institucích, tak i aktivity, které jsou neorganizovaného charakteru. Vzdělávání je řízený proces, na který dohlíží lektor. Společně s účastníkem se navzájem ovlivňují. Tento proces je úmyslný a vede k rozvoji zájmů, získávání nových zkušeností, vědomostí a dovedností, učí společnost vést plnohodnotný život. Cílem celoživotního vzdělávání je rozšíření vzdělanosti a také získání nových znalostí či dovedností po celou dobu svého života.³³ Dovednosti a vědomosti, na kterých budeme stavět celý svůj život, získáváme od nejranějšího dětství v rodině, v povinné školní docházce nebo v odborné či vysoké škole.³⁴

Celoživotní vzdělávání probíhá probíhá v několika různých etapách, které jsou vzájemně propojené a zpravidla na sebe navazují:

1. předškolní výchova a vzdělávání;
2. vzdělávání a výchova po dobu povinné školní docházky;
3. všeobecné vzdělávání realizované na gymnáziu, profesní vzdělávání na úrovni středoškolského vzdělávání;
4. profesní vzdělávání na úrovni vysokoškolského vzdělávání;
5. vzdělávání dospělých.³⁵

³² PALÁN, Zdeněk. *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. Olomouc: DAHA, 1997, str.17. Promos. ISBN 80-902232-1-4.

³³ ZORMANOVÁ, Lucie. *Didaktika dospělých*. Praha: Grada, 2017, str.21 Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0051-4.

³⁴ HUTYROVÁ, Míluše a Veronika RŮŽIČKOVÁ, ed. *IV. Olomoucké speciálněpedagogické dny: sborník příspěvků konference : XVII. mezinárodní konference k problematice osob se specifickými potřebami, IV. konference mladých vědeckých pracovníků : konference se konala 15.-16. března 2016 v Olomouci : téma konference: Kohoze speciální pedagogiky v současnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017, str. 40 ISBN 978-80-244-5256-2.

³⁵ ZORMANOVÁ, Lucie. *Didaktika dospělých*. Praha: Grada, 2017, str.22 Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0051-4.

Pro uplatnění na trhu práce je v dnešní době celoživotní učení nezbytné. Kvůli měnícím se podmínkám jako je ekonomika, technika, se proces celoživotního učení přizpůsobuje společnosti a stává se očekávaným pro rozvoj osobnosti, který zahrnuje vzdělávání formální, neformální a informální.³⁶

Formální vzdělávání se zaměřuje na trh práce, který nabízí praktické uplatnění v budoucí práci. Toto vzdělávání je cílevědomý řízený proces. Forma tohoto vzdělávání je dlouhodobá, s cílem vývojových změn. Po dokončení základní, střední a vysoké školy každý absolvent získává vysvědčení, diplom či certifikát. Tyto stupně na sebe navazují.

Neformální vzdělávání nevede k dosažení úplného školského vzdělání. Tento typ je realizován například u zaměstnavatele, v neziskových společnostech, v soukromých vzdělávacích organizacích, ale může být uskutečňován i v tradičních školách. Cílem je získávání nových dovedností, zkušeností a vědomostí, nikoli dosažení vyššího vzdělání. Mezi neformální vzdělávání můžeme zařadit například rekvalifikační kurzy, přednášky či krátkodobá školení.

Informální vzdělávání je neorganizované osvojení dovedností a vědomostí, které získáváme během života. Typické pro tuto formu je rychlá zpětná reakce, která vede k samostatnému myšlení a smysluplnému jednání. Mezi informální vzdělávání můžeme zařadit brainstorming nebo firemní workshop.³⁷

Pojem celoživotní vzdělávání se v dnešní době přestává používat, místo toho se používá pojem celoživotní učení. Učení je otevřený proces, který pobízí k naučení ke správné normě chování. Je důležité, aby v současné době člověk rozvíjel své znalosti, dovednosti a schopnosti pomocí celoživotního učení. Změny na trhu práce velmi ovlivňují to, jaký kurz či výběr oboru si daný jedinec zvolí.

Pro motivaci k celoživotnímu učení nám může dopomoci pyramida motivace, o které hovoří Mužík in Zormanová. Tato pyramida se dělí na několik pater. (viz. obr. 2)

---

36 VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008, str. 13 Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1770-8.
37 ZORMANOVÁ, Lucie. *Didaktika dospělých*. Praha: Grada, 2017, str.22-23 Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0051-4.

Obr. č. 1 Pyramida motivace učení

Mezi základní potřeby, které se v pyramidě nachází dole, řadíme informace, odborné vědomosti a znalosti, dovednosti, pracovní návyky. V následujícím patře je umístěna zvýšená výkonnost, poté sociální jistota a nejvyšší bod pyramidy patří individuálnímu užitku.³⁸

V následující části se práce zaměří na vzdělávání zrakově postižených. Informace zde uvedené vycházejí ze zákona 561/2004 Sb. školského zákona, ve znění pozdějších předpisů.

Je důležité poukázat na některé zásady a cíle, které se zaměřují na vzdělávání (zákon 561/2004 Sb., školského zákona §2, odst. 1,2), např. zásada a) která pojednává o rovnocenném přístupu každého jedince, ať už žije v České republice nebo je členem EU bez diskriminace z důvodu např. rasy, jazyka či víry. Také je velmi důležitý odstavec b), kde je zohledňování individuálních vzdělávacích potřeb jedince. Není vhodné zapomenout na zásadu h) „*možnosti každého vzdělávat se po dobu celého života při vědomí spoluodpovědnosti za své vzdělávání.*“

Z cílů je vhodné zmínit následující, cíl a) který hovoří o „*rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života.*“³⁹

Žákům se specifickými vzdělávacími potřebami se věnuje §16 ve školském zákoně 561/2004 Sb., který pojednává o podpoře těchto jedinců. Je důležité vyzdvihnout definici osoby se speciálními vzdělávacími potřebami (561/2004 Sb. školského zákona, §16, odst. 1): „*Dítětem, žákem a*

³⁸ ZORMANOVÁ, Lucie. Didaktika dospělých. Praha: Grada, 2017, str. 24 Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0051-4.

³⁹ 561/2004 Sb. Školský zákon. Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 16.09.2022]

studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.“

Pro jedince, kteří mají specifické vzdělávací potřeby, jsou velmi důležitá opatření v souvislosti se vzděláváním. Mezi ně můžeme zařadit např. školské poradenské zařízení, úprava podmínek při přijímání či ukončení školy, využití asistenta pedagoga. Děti se zrakovým postižením mají právo na používání učebnic, speciálních kompenzačních a didaktických pomůcek a to bezplatně. Proto je škola povinna poskytnout dítěti se zrakovým postižením (pokud to však jeho stav umožňuje) vzdělávání pomocí Braillova hmatového písma, a to bez výhrad. Pro děti se zrakovým postižením se mohou organizovat školy samostatné nebo třídy, které jsou oddělené.⁴⁰

O individuálním plánu, o který si jedinec se speciálními vzdělávacími potřebami může zažádat, se hovoří v §3 ve vyhlášce 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných na základě doporučení SPC (speciálně pedagogické centrum) či PPP (pedagogicko-psychologická poradna). Tento individuální vzdělávací plán by měl vždy vyjít ze školního vzdělávacího plánu dané školy, z vyšetření spec. pedagogického či psychologického vyšetření. Vždy je připraven, než jedinec nastoupí do školy, nejpozději do 1 měsíce a je součástí dokumentace žáka.⁴¹

3.1 Formy vzdělávání zrakově postižených

Vyhláška č.73/2005, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, §3, odst. 1, ve znění pozdějších předpisů dělí vzdělávání pro jedince se speciálními vzdělávacími potřebami na několik forem:

„Speciální vzdělávání žáků se zdravotním postižením je zajišťováno

- a) formou individuální integrace,*
- b) formou skupinové integrace,*
- c) ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením (dále jen "speciální škola"),
nebo*
- d) kombinací forem uvedených pod písmeny a) až c).“*

40 561/2004 Sb. Školský zákon. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 19.09.2022]

41 27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a stu.... Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 19.09.2022]

Definice integrace dle Švarcové (2001, str. 12):

„Integrace je postoj společnosti k handicapovaným občanům, který je neodmítá, nesegreguje, ale naopak se snaží vytvářet optimální podmínky pro jejich začlenění do hlavního proudu společenského života“

3.1.1 Individuální integrace

Individuální integrace se dle vyhlášky 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, §3, odst. 2 ve znění pozdějších předpisů dále větví na:

- vzdělávání v běžné škole, nebo
- v případech hodných zřetele ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

3.1.2 Skupinová integrace

„Skupinovou integrací se rozumí vzdělávání žáka ve třídě, oddělení nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.“ (Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, §3 odst. 3)

3.1.3 Forma speciálního vzdělávání

Vzhledem k tématu bakalářské práce není možné vynechat formu speciálního vzdělávání, která tu je pro žáky, kterým jakákoliv integrace nevyhovuje.

Děti se zrakovým postižením mají právo se vzdělávat se speciálními pomůckami (učebnice, didaktické či kompenzační pomůcky), a to bezplatně.

Pro žáky se zrakovým postižením v rámci školského zákona 561/2004Sb. §7, ve znění pozdějších předpisů je uskutečňováno vzdělávání v těchto institucích:

- mateřská škola,
- základní škola,
- střední škola (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště),
- konzervatoř,
- vyšší odborná škola,
- základní umělecká škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky.⁴²

42 561/2004 Sb. Školský zákon. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010

Poradenské služby pro osoby se zrakovým postižením se řídí vyhláškou 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů jsou velmi důležité v rámci předškolního, základního a také středního vzdělávání.

Dle vyhlášky 72/2005 Sb. §3 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů můžeme vydělit tyto dva typy školských poradenských zařízeních:

- a) pedagogicko-psychologická poradna (dále jen poradna)
- b) speciálně pedagogické centrum (dále jen SPC)⁴³

Poradna

O poradnách se zabývá vyhláška 72/2005 Sb., §5 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, která nabízí další dvě služby, a to pedagogicko-psychologické a speciálně pedagogické poradenství a pedagogicko-psychologickou a speciálně pedagogickou pomoc při výchově a vzdělávání žáků. Činnost těchto poraden se realizuje ambulantně na pracovišti, které se nachází v poradnách a také návštěvami zaměstnanců u klientů.

Poradna:

- zajišťuje připravenost žáků na povinnou školní docházku, na základě které se vydává zpráva a doporučení;
- zajišťuje speciální vzdělávací potřeby žáka, které jsou založené na psychologické a speciálně pedagogické diagnostice žáka. Z této diagnostiky se vytvoří koncept na podpůrné opatření pro žáka;
- je nabízena speciálně pedagogická a psychologická intervence žákům;
- poskytuje poradenské služby z odlišného prostředí či odlišnými životními podmínkami;
- nabízí žákům kariérové poradenství;
- nabízí informační, konzultační, poradenskou a metodickou podporu pro zákonného zástupce žáka.

---

43 72/2005 Sb. Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010

Speciálně pedagogické centrum (dále jen SPC).

SPC řadíme mezi školské poradenské zařízení, které pomáhá osobám se zrakovým postižením, a to dětem v rozmezí od 3 let až po dokončení povinné školní docházky. Nenabízí podporu jenom žákům, ale také rodičům učitelům a školám. Centrum spadá většinou pod školy pro žáky se speciálními potřebami, ale můžeme najít i SPC, která jsou samostatná.⁴⁴

Speciálně pedagogické centrum provozuje standardní společenské činnosti jakými jsou například:

- komplexní diagnostika žáka,
- sociálně právní poradenství,
- přímá práce s žákem,
- zapůjčení odborné literatury a také pomůcek,
- krizová intervence,
- pomoc při zařazení žáků do kolektivu,
- kariérové poradenství pro žáky.⁴⁵

Mezi služby speciálně pedagogického centra můžeme například zařadit:

- výcvik specifických činností a nácvik používání kompenzačních pomůcek;
- rozvoj zrakových funkcí a zrakové stimulace;
- nácvik POPS;
- tyflografika;
- nácvik podpisu;
- rozvoj matematických představ;
- propedeutika čtení a psaní bodového/zvětšeného černotisku/grafomotorické cviky.⁴⁶

---

44 Rozvoj dovedností zrakového vnímání se speciálními optickými pomůckami a kamerovou televizní lupou - PDF Free Download. *Představujeme Vám pohodlné a bezplatné nástroje pro publikování a sdílení informací.* [online]. Copyright © DocPlayer.cz [cit. 25.09.2022]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/273556-Rozvoj-dovednosti-zrakoveho-vnimani-se-specialnimi-optickymi-pomtckami-a-kamerovou-televizni-lupou.html>

45 FINKOVÁ, Dita. Edukace jedinců se zrakovým postižením v kontextu kvality vzdělávání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, str. 60-61. ISBN 978-80-244-3262-5.

46 Dostupné z:

http://www.inkluzne.upol.cz/portal/Download/publikace/Petr_Hanak__Jan_Michalik_a_kol__Informacni_brozura_o_cinnosti_speciálne_pedagogických_center.pdf

3.2 Asistent pedagoga

„Asistent pedagoga poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi při vzdělávání žáka či žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v rozsahu podpůrného opatření. Asistent pedagoga pomáhá jinému pedagogickému pracovníkovi při organizaci a realizaci vzdělávání, podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávání, včetně poskytování školských služeb.“ (Vyhláška č.27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, §5, odst. 1)

Asistent pedagoga je pedagogický pracovník, který pomáhá podle potřeby dětem se specifickými vzdělávacími potřebami, které se bez pomoci odborníka neobejdou. Funkce a náplň je legislativně ukotvena v zákoně o pedagogických pracovnících, ve školském zákoně a ve vyhlášce o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.⁴⁷

Hlavní činnosti asistenta pedagoga jsou:

- podpora a začleňování jedince do školního prostředí,
- pomoc při organizační činnosti,
- pomoc s přizpůsobením na školní prostředí,
- individuální pomoc při sebeobsluze a pohybu během vyučování,
- pomoc při komunikaci s okolím,
- pomoc s nácvikem sociálních kompetencí.

3.3 Rámcový vzdělávací program

Je potřeba si zde vysvětlit pojem rámcový vzdělávací program (dále jen RVP), který patří do státní úrovně kurikulárních dokumentů a vymezuje tak zavazující oblast vzdělávání jednotlivých etap, jako jsou předškolní, základní a střední vzdělávání.⁴⁸

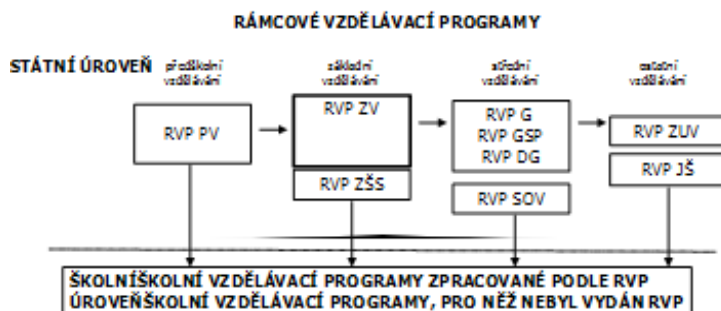
RVP tak vymezuje konkrétní cíle, formy, délku či povinný obsah vzdělávání dle daného oboru. Pro jedince se specifickými vzdělávacími potřebami je důležité upravit podmínky pro vzdělávání, nezbytné je také materiální personální a organizační podmínky, dále také podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví.⁴⁹

47 NĚMEC, Zbyněk, Klára ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a Vanda HÁJKOVÁ. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, str.12. ISBN 978-80-7290-712-0.

48 Dostupné z: <https://www.npi.cz/ramcove-vzdelavaci-programy-predskolni-vzdelavani>, str. 5

49 561/2004 Sb. Školský zákon. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 25.09.2022].

Rozdělení systému kurikulárních dokumentů můžeme shlédnout na obrázku č. 2.

Obr. č. 2

Legenda: RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, RVP G – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, RVP SOV – Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání⁵⁰

„Rámcové vzdělávací programy:

- vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě;
- vycházejí z koncepce společného vzdělávání a celoživotního učení;
- formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání;
- podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.⁵¹

3.4 Předškolní vzdělávání zrakově postižených

„Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku od 2 do zpravidla 6 let. Dítě mladší 3 let nemá na přijetí do mateřské školy právní nárok. Od počátku školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne pátého roku věku, do zahájení povinné školní docházky dítěte, je předškolní vzdělávání povinné, není-li dále stanoveno jinak.“⁵²

⁵⁰ Dostupné z: <https://www.npi.cz/ramcove-vzdelavaci-programy-predskolni-vzdelavani>, str. 4

⁵¹ Dostupné z: <https://www.npi.cz/ramcove-vzdelavaci-programy-predskolni-vzdelavani>, str. 5

⁵² 561/2004 Sb. Školský zákon. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 20.09.2022].

Děti se zrakovým postižením mohou být vzdělávány v mateřských školách pro zrakově postižené s upraveným programem dle speciálních vzdělávacích potřeb jedince, ale také v běžných mateřských školách formou individuální či skupinové integrace. To, do jaké mateřské školy dítě bude chodit, rozhodují rodiče.⁵³

Cílem předškolního vzdělávání je podpora rozvoje osobnosti dítěte ve složkách rozumových, citových, tělesných a sociálních. Dále zvládání základních pravidel chování a mezilidských vztahů. Taktéž připravuje dítě na další vzdělávání. Pro děti se specifickými vzdělávacími potřebami je poskytována speciálně pedagogická péče.

RVP PV

Předškolní vzdělávání také upravuje Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, který obsahuje i kapitolu o vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. *„Rámcové cíle a záměry předškolního vzdělávání jsou pro vzdělávání všech dětí společné. Při vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je třeba jejich naplňování přizpůsobovat tak, aby maximálně vyhovovalo dětem, jejich potřebám i možnostem. Snahou pedagogů je stejně jako ve vzdělávání dětí, které speciální vzdělávací potřeby nemají, vytvoření optimálních podmínek k rozvoji osobnosti každého dítěte, k učení i ke komunikaci s ostatními a pomoci mu, aby dosáhlo co největší samostatnosti.“*

Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami potřebuje podpůrná opatření k tomu, aby se mohlo vzdělávat a uplatňovat svá práva stejně jako intaktní spolužáci. Podpůrné opatření je poskytováno dětem se speciálními potřebami bezplatně. Podpůrná opatření se dělí dle organizační, pedagogické a finanční náročnosti na pět stupňů. Podle plánu pedagogické podpory si první stupeň stanovuje škola, školské zařízení, i bez doporučení školského poradenského zařízení. Od druhého až do pátého stupně se podpůrné opatření používá s doporučením ŠPZ (školská poradenská zařízení).

Pedagogové se snaží vytvořit takové podmínky, které pomůžou dětem v rozvoji osobnosti a pomoci jim tak, aby dosáhly co největší samostatnosti.

U dětí, kterým se plánuje či realizuje podpůrné opatření je potřeba počítat s tím, že každé je individuální a jejich možnosti se liší. Aby děti se speciálními vzdělávacími potřebami úspěšně ukončily předškolní vzdělávání, je potřeba dbát na řádnou vzdělávací metodu, která se shoduje s určitým podpůrným opatřením. Neméně důležité je prosazování profesionálního postoje učitele a ostatních pracovníků, kteří se účastní na vzdělávání dítěte.⁵⁴

⁵³ FINKOVÁ, Dita. *Edukace jedinců se zrakovým postižením v kontextu kvality vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, str.55. ISBN 978-80-244-3262-5.

⁵⁴ Dostupné z: <https://www.npi.cz/ramcove-vzdelavaci-programy-predskolni-vzdelavani>, str.35.

Podmínky pro vzdělávání zrakově postižených v předškolním vzdělávání

Dítě se zrakovým postižením potřebuje více individuálnějšího přístupu než dítě intaktní. Aby vzdělávání bylo zdárné, je potřebné zjistit, zda:

- je opatřen princip rozlišování vývoje a individualizace při plánování,
- jsou prováděna všechna podpůrná opatření,
- je zajištěno osvojení specifických dítětem zvládnutelných dovedností, které jsou zaměřené na samostatnost a sebeobsluhu,
- probíhá komunikace jak se zákonnými zástupci, ale také se školskými poradenskými zařízeními,
- je počet dětí ve třídě je snížen,
- je zajištěn asistent pedagoga, dle stupně podpůrného opatření⁵⁵

Speciální mateřské školy pro zrakově postižené

- MŠ pro zrakově postižené (Zlín)
- MŠ pro zrakově postižené (Havířov)
- MŠ pro zrakově postižené (České Budějovice)
- ZŠ a MŠ pro sluchově postižené a vady řeči (Ostrava)
- MŠ Klíček – pro zrakově postižené (Karviná)
- Mateřská škola speciální, Základní škola speciální a Praktická škola (Brno, Ibsenova 1)
- MŠ Jaroslava Ježka pro zrakově postižené (Praha)
- Střední škola, základní škola a mateřská škola pro zdravotně znevýhodněné (Brno, Kamenomlýnská 2)
- Mateřská škola Eliška (Opava, E. Krásnohorské 8)
- Dětský domov, Mateřská škola, Základní škola speciální a Praktická škola (Zlín)
- Základní škola a Mateřská škola pro zrakově postižené (Plzeň, Jesenická)
- Základní škola a Mateřská škola pro zrakově postižené (Plzeň, Doubravka)
- Oční školka Kladno (Kladno)

---

⁵⁵ Dostupné z: <https://www.npi.cz/ramcove-vzdelavaci-programy-predskolni-vzdelavani>, str.36.

- MŠ pro zrakově postižené Lentilka (Hradec Králové)
- Mateřská škola a Speciálně pedagogické centrum (Jihlava)
- MŠ s třídami pro zrakově postižené (Praha 4)
- Speciální základní škola, mateřská škola a praktická škola Moravská Třebová⁵⁶

3.5 Základní vzdělávání zrakově postižených

„Školní docházka je povinná po dobu devíti školních roků, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku (dále jen "povinná školní docházka").“⁵⁷

Žáci se zrakovým postižením mohou navštěvovat jak školu běžného typu formou integrace, tak i základní školu pro zrakově postižené. Pokud se jedná o školu, která má běžnou třídu, ředitel ji může umožnit navštěvovat maximálně 5 jedincům se zrakovým postižením současně. Ve třídách, které jsou přímo pro děti se zrakovým postižením, může být vzděláváno nejméně 6 a nejvíce 14 žáků se specifickými vzdělávacími potřebami a s přihlédnutím na věk.⁵⁸

„Základní vzdělávání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.“⁵⁹

RVP ZV

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami můžeme v RVP ZV najít v čísti D, kapitola 8 – Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, která pojednává o podmínkách vzdělávání, metodách a speciálně-pedagogických postupech.

Dle RVP ZV je důležité dbát na žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, protože jeho individuální vzdělávací potřeby a možnosti se liší. Důležité je děti podporovat a zapojit co nejvíce jejich vzdělávací potenciál.

⁵⁶ Vzdělávání dětí se zrakovým postižením | Šance Dětem. *homepage* | Šance Dětem [online]. Copyright © [cit. 23.09.2022]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/vzdelavani-deti-se-zrakovym-postizenim>

⁵⁷ 561/2004 Sb. Školský zákon. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 23.09.2022].
⁵⁸ 27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a stu.... Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 23.09.2022]

⁵⁹ 561/2004 Sb. Školský zákon. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 23.09.2022].

Podmínky pro vzdělávání zrakově postižených v základním vzdělávání

Aby dítě úspěšně zvládalo integraci na běžné základní škole, je důležité, aby byly zabezpečeny dle RVP ZV tyto podmínky:

- je nutné dbát na rozdílnost a individualitu potřeb člověka,
- umožnit žákům využít všechna podpůrná opatření (kompenzační či rehabilitační pomůcky, speciální učebnice, apod.),
- aplikovat alternativní nebo augmentativní komunikaci,
- zohlednit druh, stupeň a míru postižení,
- v oprávněných případech zkrátit délku vyučovacích hodin nebo dělení či spojení vyučovacích hodin,
- možnost si prodloužit základní vzdělání na deset ročníků,
- spolupracovat s rodiči, školskými poradenskými zařízeními a odbornými pracovníky školního poradenského pracoviště, případně spolupracovat s odborníky z jiných resortů (pediatr, oftalmolog),
- spolupracovat s ostatními školami, které také vzdělávají žáky se specifickými vzdělávacími potřebami,
- užívat formativní hodnocení vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.⁶⁰

Speciální základní školy pro zrakově postižené

- Základní škola pro zrakově postižené prof. V. Vejvodského (Olomouc)
- Základní škola pro zrakově postižené a žáky s vadami řeči (Opava)
- Střední škola, základní škola a mateřská škola pro zdravotně znevýhodněné (Brno, Kamenomlýnská)
- ZŠ a MŠ pro sluchově postižené a vady řeči (Ostrava-Poruba)
- Škola Jaroslava Ježka pro zrakově postižené (Praha)
- ZŠ pro zrakově postižené (Praha)
- Speciální školy pro zrakově postižené (Praha, nám. Míru)
- Základní škola pro zrakově postižené a vady v řeči (Plzeň)
- Základní škola a Mateřská škola pro zrakově postižené (Plzeň)
- Speciální základní škola, mateřská škola a praktická škola Moravská Třebová⁶¹

⁶⁰ Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>, str.152,154

⁶¹ Vzdělávání dětí se zrakovým postižením | Šance Dětem. homepage | Šance Dětem [online]. Copyright © [cit. 23.09.2022]

3.6 Středoškolské vzdělávání zrakově postižených

*„Střední vzdělávání rozvíjí vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty získané v základním vzdělávání důležité pro osobní rozvoj jedince. Poskytuje žákům obsahově širší všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání spojené se všeobecným vzděláním a upevňuje jejich hodnotovou orientaci. Střední vzdělávání dále vytváří předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a celoživotní učení, pokračování v navazujícím vzdělávání a přípravu pro výkon povolání nebo pracovní činnosti.“*⁶²

Každý žák, který má splněnou povinnou školní docházku, má právo pokračovat dále ve svém dalším vzdělávání. V České republice máme 3 možnosti středoškolského vzdělávání a to:

- střední vzdělávání,
- střední vzdělávání s výučním listem,
- střední vzdělávání s maturitní zkouškou.

Střední vzdělávání jedinec získává po úspěšném dokončení vzdělávacího programu jednoho až dvou let denního vzdělávání.

Střední vzdělávání s výučním listem jedinec získává po úspěšném ukončení dvou až tří let denního studia nebo zkráceného studia.

Střední vzdělávání s maturitní zkouškou jedinec získá úspěšným ukončením čtyř let denního studia, nástavbového studia v délce dvou let nebo zkráceného studia.

V dnešní době je nedostačující nabídka oborů pro žáky se zrakovým postižením, a proto převládá inkluze. Děti, které už dochází na střední školu, mají dovednosti např. s kompenzačními pomůckami, do kterých řadíme i počítačovou techniku.⁶³

RVP pro středoškolské vzdělávání

Pro střední školy existuje hned několik Rámcových vzdělávacích programů. Je to hlavně díky tomu, že je rozmanitý počet středních škol, které nabízí mnoho oborů. Proto se můžeme setkávat s Rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia, který se dále dělí na rámcový vzdělávací program pro gymnázia v angličtině, Rámcový vzdělávací program pro dvojjazýčná gymnázia nebo gymnázia se sportovní přípravou, Rámcové vzdělávací programy středního odborného vzdělávání,

62 561/2004 Sb. Školský zákon. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 23.09.2022].

63 HANÁKOVÁ, Adéla, Miloň POTMĚŠIL, Vladimíra TYLŠAROVÁ a Eva URBANOVSKÁ. Vzdělání pohledem žáka se zdravotním postižením. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, str.87, ISBN 978-80-244-4924-1.

kteře se zaměřují na konkrétní obory např. konzervatoř, nástavbové studia. Dále se také můžeme potkávat s RVP ZUV (Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání) nebo RVP SV (Rámcový vzdělávací program pro speciální vzdělávání).⁶⁴

Speciální střední školy pro zrakově postižené

- Gymnázium pro zrakově postižené a Střední odborná škola pro zrakově postižené (Praha)
- Střední a mateřská škola Aloyse Klara (Praha)
- Škola Jaroslava Jeřka (Praha)
- Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené (Praha)
- Střední škola, základní škola a mateřská škola pro zdravotně znevýhodněné (Brno, Kamenomlýnská)⁶⁵

3.7 Vyšší odborné vzdělávání zrakově postižených

Zákon č. 561/2004 Sb. školského zákona, §92, odst. 1 ve znění pozdějších předpisů uvádí cíle vyššího odborného vzdělávání takto: „*Vyšší odborné vzdělávání rozvíjí a prohlubuje znalosti a dovednosti studenta získané ve středním vzdělávání a poskytuje všeobecné a odborné vzdělání a praktickou přípravu pro výkon náročných činností.*“

Na vyšší odborné vzdělávání (dále jen VOŠ) má možnost studovat každý jedinec, který absolvoval maturitní zkoušky na střední škole. VOŠ je tedy další z možností pro rozšíření si vědomostí a dovedností. Studium na vyšší odborné škole trvá tři roky a to včetně odborných praxí, je ukončeno absolutoriem.

3.8 Vysokoškolské vzdělání zrakově postižených

Studium na vysoké škole bývá také jednou z možností, jak se osoby se speciálními vzdělávacími potřebami mohou začlenit do společnosti intaktních lidí. Zrakově postižený člověk se díky studiu na vysoké škole připravuje na své budoucí povolání, získává nové poznatky a informace o vědním oboru a je tak integrován mezi skupinu intaktních osob.

Při studiu na vysoké škole je osoba přizpůsobena majoritě a tak může narazit na obtíže, které vychází z informačního deficitu.

⁶⁴ RVP SOV - Rámcové vzdělávací programy středního odborného vzdělávání - edu.cz. edu.cz - Jednotný metodický portál MŠMT [online]. Copyright © 2022 [cit. 23.09.2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/>

⁶⁵ Vzdělávání dětí se zrakovým postižením | Šance Dětem. homepage | Šance Dětem [online]. Copyright © [cit. 23.09.2022]

Například z pohledu nového žáka na vysoké škole je obtížná orientace v budově či na kolejích nebo v prostranství knihovny. Opatření, která pomohou studentovi v prostorové orientaci jsou například: pomoc osobního asistenta, navigační systém (kam řadíme i výtah či orientační mapky). Další obtíže mohou nastat při poznávání učitelů a spolužáků. Tyto obtíže vznikají spíše z neznalosti zásad a bez informovanosti na straně intaktních osob. Pro vzájemné spřátelení je důležité rozšiřovat povědomí o zákonitostech sociálního kontaktu. ⁶⁶

Při studiu na vysoké škole má student se zrakovým postižením možnost využívat bezplatné služby, které poskytují odbornou pomoc a podporu, jedná se zejména o:

- průvodcovské služby,
- orientace v budově školy,
- učební materiály v Braillově písmu,
- digitalizace textu,
- opatření kompenzačních pomůcek a práce s nimi,
- úprava prostředí.

3.9 Další profesní vzdělávání

Další profesní vzdělávání je důležité pro shodu mezi schopností a nároky na danou profesní pozici.

Mezi další profesní vzdělávání můžeme zařadit:

- Další odborné vzdělávání – zpravidla se jedná o krátkodobou studijní formu. Například školení, semináře nebo také kurzy. Výuka bývá přímá a zaměřená na podávání přijatelných informací, které jsou potřebné pro praxi v daném oboru.
- Odborný trénink – Rozvíjena je intelektuální či manuální dovednost, která je spjata s danou pozicí v profesi. Trénink je prováděn pomocí techniky individuálního vedení, které můžeme rozdělit na koučink a mentorink, či týmově orientovaný výcvik, kde je podstatou přetvoření odborné znalosti do praktických dovedností.
- Kombinované vzdělávání – v dnešní době je organizováno převážně na vysokých školách (v rámci graduálního či pregraduálního studia). Kombinované vzdělávání je za účelem dosažení dalšího stupně školního vzdělávání, které je dlouhodobé. Je využívána přímá výuka a techniky individuálního řízeného studia.

---

⁶⁶ KVĚTOŇOVÁ, Lea, ed. Vysokoškolské studium se zajištěním speciálněpedagogických potřeb. Brno: Paido, 2007, str. 66-67. ISBN 978-80-7315-141-6.

Dále můžeme také rozdělit další profesní vzdělávání na dva typy:

1. Kvalifikační vzdělávání – sem patří další odborné studium, které rozšiřuje a prohlubuje vědomosti dosaženého vzdělání. Zařadit do něj lze navazující vzdělání doktorského či pedagogického studia.
2. Rekvalifikační vzdělávání – jde o vzdělání, které slouží ke změně kvalifikace. Můžeme se setkat s mnoha typy rekvalifikace (předkvalifikační kurzy, specifické, nespecifické, doplňkové a zaměstnanecké rekvalifikace).⁶⁷

Tématem této kapitoly byly možnosti celoživotního vzdělávání osob se zrakovým postižením. Jednotlivé kapitoly se více zaměřily na určité věkové kategorie spojené se vzděláváním, od mateřské školy po vysoké školy vysoké, až k dalšímu profesnímu vzdělání. Součástí jsou i seznamy škol pro jednotlivé věkové kategorie a stupně vzdělávání, do kterých mohou jedinci se zrakovým postižením docházet.

---

⁶⁷ZORMANOVÁ, Lucie. *Didaktika dospělých*. Praha: Grada, 2017, str. 35-36. *Pedagogika (Grada)*. ISBN 978-80-271-0051-4.

4 INSTITUCIONÁLNÍ PODPORA PŘI VZDĚLÁVÁNÍ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH

V České republice jsou zrakově postiženým osobám zajišťovány centra, která pomáhají jedincům s hladkým průběhem vzdělávání. Následující kapitola představí několik těchto institucionálních center a uvede náhled na vzdělávací program, který je vhodný pro osoby se zrakovým postižením. Činností těchto center se zabývá zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách) ve znění pozdějších předpisů.

4.1 Centrum Teiresiás při MU v Brně

Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky je plný název pro středisko Teiresiás. Toto středisko zřídila Masarykova univerzita v Brně v roce 2020, jeho úkolem je obstarat studijní obory, které jsou akreditované tak, aby byly pochopitelné také pro studenty nevidomé a slabozraké. Středisko je samostatné univerzitní pracoviště, které spolupracuje se studijním oddělením, Akademickým psychodiagnostickým centrem rektorátu MU, Poradenským centrem, Centrem jazykového vzdělávání a dalšími společnými pracovišti MU. Déle je středisko garantem celoživotního vzdělávání nevidomých a jeho cílem je předcházet negativním důsledkům integrační i speciálně-vzdělávací metodiky.

MU integraci studentů rozděluje na sociální a profesní, i když spíše dbá na integraci profesní. Cílem střediska je, aby studenti dosáhli v racionální čas takové schopnosti, ve stejné činnosti jako ostatní, nebo jim rozuměli stejně jako ostatní. ⁶⁸

Studijní programy, které můžeme na Masarykově univerzitě najít:

- Historie, filozofie a umění
- Cizí jazyky, čeština a literatura,
- Medicína, zdraví a pečovatelsví,
- Učitelství a pedagogika,
- Společenské vědy, psychologie a komunikace,
- Právo a veřejná správa,
- Ekonomika, finance a management,
- Informatika, programování a výpočetní technika,

⁶⁸ Úvod | Středisko Teiresiás MU. *Úvod | Středisko Teiresiás MU* [online]. Copyright © 2000 [cit. 9.10.2022]. Dostupné z: <https://www.teiresias.muni.cz/>

- Sport, regenerace a výživa,
- Matematika a fyzika.⁶⁹

4.2 Centrum Elsa při ČVUT v Praze

Středisko Elsa poskytuje podporu studentům se specifickými potřebami, jako jsou studenti se zrakovým postižením. Centrum se snaží, aby studium na ČVUT žáky se specifickými vzdělávacími potřebami vybavilo smysluplnými zkušenostmi a dovednostmi. Díky svému vybavení a zkušenostem personálu středisko poskytuje širokou řadu služeb.

Středisko Elsa nabízí např. tyto služby:

- Studijní materiály, pro zrakově postižené ve hmatové verzi,
- osobní asistenci, tlumočnické služby, školení v prostorové orientaci,
- půjčování speciální techniky.

Nabízené studijní programy ČVUT v Praze:

- Stavebnictví,
- Strojírenství,
- Elektrotechnika,
- Jaderná a fyzikální inženýrství,
- Architektura,
- Biomedicínské inženýrství,
- Informační technologie.⁷⁰

4.3 Centrum Augustin při Univerzitě Hradec Králové

Centrum Augustin na univerzitě Hradec Králové zajišťuje podporu studentům se specifickými potřebami a to po celou dobu jejich studia. *„Cílem Augustinu je co možná nejvíce zpřístupnit studium na vysoké škole studentům se zrakovým, sluchovým nebo pohybovým postižením, osobám s poruchami učení, poruchou autistického spektra, narušenou komunikační schopností, s psychickým či chronickým somatickým onemocněním.,,*

⁶⁹ Podívejte se na nabídku | Masarykova univerzita. *Masarykova univerzita* [online]. Copyright © 2023 [cit. 09.10.2022]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/bakalarske-a-magisterske-obory>

⁷⁰ Jak to probíhá | Elsa ČVUT. *Elsa ČVUT* [online]. Copyright © 2023 Středisko pro podporu studentů se specifickými potřebami ELSA, foto [cit. 11.10.2022]. Dostupné z: <https://www.elsa.cvut.cz/uchazec-o-studium/prijimaci-rizeni/>

Studijní programy, které nabízí univerzita Hradec Králové:

- Ekonomika a management,
- profesní a osobní rozvoj,
- společenské a humanitní vědy,
- Vzdělání a výchova⁷¹

4.4 Centrum podpory studentů se specifickými potřebami při UP v Olomouci

Univerzita poskytuje velmi odborný cenný poradenský, technický a terapeutický servis studentům se specifickými potřebami. Cílem centra je zintenzivnit pohodlí studentů a redukovat nastávající obtíže.⁷²

Studijní programy, které univerzita nabízí:

- Andragogika, psychologie, speciální pedagogika, sociologie, politologie, filologie,
- historie, veřejná správa, sociální práce, sociální pedagogika,
- právo, teologie.⁷³

4.5 Centrum Slunečnice při Technické Univerzitě v Ostravě

Centrum poskytuje studentům se specifickými nároky individuální přístup. Centrum slunečnice nabízí mnoho služeb:

- individuální konzultace a zaměření se na sebepoznání,
- zapůjčení učebních materiálů,
- specializované učebny, pro regeneraci sil,
- vzdělávací akce, přípravné kurzy,
- konzultace s pedagogy,
- studijní materiály v podobě DIGI knihovny.⁷⁴

71 Podpora studentů se specifickými potřebami Augustin - Univerzita Hradec Králové. *Univerzita Hradec Králové* [online]. Copyright © [cit. 11.10.2022]. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/cs/univerzita-hradec-kralove/uhk/celouniverzitni-pracoviste/uhkpoint/augustin>

72 Dostupné z: <https://cps.upol.cz/pro-studenty/zrak/>

73 Studijní programy - Katalog studijních programů. *Jaký typ studia hledáte? - Katalog studijních programů* [online]. Dostupné z: <https://studium.upol.cz/Catalog/StudyPrograms?type=Bachelor>

74 Slunečnice | Slunečnice. *Slunečnice | Slunečnice* [online]. Copyright © [cit. 12.10.2022]. Dostupné z: <https://slunecnice-ekf.vsb.cz/>

Tato kapitola se zaměřuje na centra, která pomáhají osobám se zrakovým postižením snadněji studovat na vysoké škole. Dále je uveden i náhled na vzdělávací programy, které jsou vhodné pro osoby se zrakovým postižením.

5 POMŮCKY PRO OSOBY SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM

Tato kapitola je věnována kompenzačním a jiným pomůckám, které jsou osobami se zrakovým postižením hojně využívány při výuce či v běžném životě. Důraz je kladen na takové pomůcky, které jsou nejvíce přínosné ve vzdělávání.

Bubeníčková definuje kompenzační pomůcky jako: „*nástroj, přístroj nebo zařízení, speciálně vyrobené nebo speciálně upravené tak, aby svými vlastnostmi a možnostmi použití kompenzovala nějakou nedostatečnost způsobenou zrakovým postižením.*“⁷⁵

Každý jedinec potřebuje své specifické pomůcky, kterými se zabývá jedna z oblastí tyflopédie a tou je **tyfлотechnika**. Podle defektologického slovníku definuje **tyfлотechniku** jako: „*soubor přístrojů, zařízení a pomůcek umožňujících nevidomým alespoň do jisté míry kompenzovat chybějící zrak*“. Tyfлотechnika je latinské slovo, které se skládá z pojmu tyflos (slepý) a techné (umění). Tyto pomůcky slouží jak ke kompenzaci zrakového postižení, tak i na přípravu pro budoucí povolání a také v osobním životě.⁷⁶

5.1 Klasifikace pomůcek pro osoby se zrakovým postižením

Podle Růžičkové pomůcky pro osoby se zrakovým postižením můžeme dělit podle různých kritérií:

1) Dle délky používání pomůcky:

- a) klasické,
- b) moderní.

2) Dle stupně zrakového postižení:

- a) osoby nevidomé,
- b) osoby slabozraké,
- c) osoby s poruchami binokulárního vidění.

3) Dle z oblasti fyziky:

- a) optické,
- b) elektronické,
- c) akustické.

⁷⁵ Úvod | Kompenzační pomůcky pro uživatele se zrakovým postižením.[online]. Dostupné z: <https://pomucky.centrumpronevidome.cz/subdom/pomucky/uvod>

⁷⁶ BENDOVI, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami. Olomouc: VUP, 2006, str. 87. ISBN 80-244-1436-8

4) A také podle druhu financování:

- a) hrazení, které částečně nebo úplně hradí pojišťovna,
- b) hrazení plné či částečné sociálním odborem,
- c) a jako poslední jsou nehrazené, které si jedinec musí sehnat a financovat sám

5) Dále můžeme pomůcky dělit na :

- a) optické,
- b) neoptické.⁷⁷

Pro účely této bakalářské práce, která se zabývá celoživotním vzděláváním osob se zrakovým postižením, byla vybrána klasifikace dle stupně zrakového postižení (osoby nevidomé, slabozraké, s poruchami binokulárního vidění).

5.2 Pomůcky pro nevidomé

Mobilní telefon

Vzhledem k rozvoji společnosti a vývoji nové technologie patří mobilní telefon do každodenního života. Díky mobilnímu telefonu může osoba se zrakovým postižením komunikovat s okolím světem. Jedinci tuto pomůcku využívají v kterémkoli věku při vzdělávání.

V dnešní době máme na českém trhu dvě firmy, které se ucházejí o dodávání mobilů s hlasovým výstupem na trh. Jako první firma je RosaSoft (mobilní telefon Motorola), která vynalezla program RosaSOFT SmartPhone Talker (RST). Díky tomuto programu jsou ozvučeny základní funkce s operačním systémem Microsoft Windows for SmartPhone. Jako druhá firma je Galop, která užívá mobilní telefon značky Nokia 3230. Tento mobilní telefon má již v sobě základní výbavu, a to operační systém Symbian Series 60. Tento typ systému vymyslela španělská firma. Nokia díky tomu poskytne jedinci vstup do menu telefonu, také si jedinec může zjistit stav baterie.⁷⁸

Digitální čtecí zařízení pro nevidomé

Mezi digitální zařízení řadíme veškerou počítačovou sestavu. Stejně jako mobilní telefon, je i počítač v dnešní době rozšířený ve společnosti a také hojně používaný. Pokud si jedinec se zrakovým postižením bude chtít zařídit počítač, je velmi důležité dbát na to, aby byl výkonný. Musí

---

77 BENDO VÁ, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami. Olomouc: VUP, 2006, str. 87-88. ISBN 80-244-1436-8

78 BENDO VÁ, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami. Olomouc: VUP, 2006, str. 89-90. ISBN 80-244-1436-8

mít tedy rychlejší procesor než 2 GHz, 1 GB RAM (paměť), 160 GB HDD (Harddisk), DVD – RW a USB.

Důležitý je také scanner, který slouží ke čtení černotisku. K hardwaru je také velmi důležitý software, který má operační systém Windows XP. Pro upravování textu slouží Microsoft Office, lze využít i jeho napodobeninu, která je bezplatná - FreeOffice.⁷⁹

Odečítač

Do odečítačů obrazovky řadíme hlasový (kde jsou informace předčítány) nebo hmatový (kde jsou informace převáděny do Braillova slepeckého písma). Mezi nejvyužívanější programy můžeme řadit Hal, JAWS, Winmonitor. Každý jedinec se zrakovým postižením má jiné přednosti, někdo radši upřednostní hlasový výstup před hmatovým výstupem a někdo má rád kombinaci obou dvou možností.⁸⁰

Braillový displej (řádek)

Braillový řádek je zařízení (ve tvaru kvádru), které je propojené s počítačem, dá se říci, že je technicky nejvyspělejší kompenzační pomůckou. Přístroj má hmatový výstup, který nevidomý člověk nazývá braillovým řádkem, můžeme se také setkávat s termínem hmatový displej. Na braillovém řádku se jednotlivé znaky z monitoru počítače přenesou a objeví se v reliéfní podobě Braillova bodového písma. Díky tomu si nevidomý jedinec může vždy přečíst text, který je v digitální formě.⁸¹ Řádky rozdělujeme na 20,40 či 80 znakové. Jedná se o nejdražší část zařízení. Jsou i takové Braillovy řádky, které můžeme využít s mobilním telefonem nebo jiným zařízením. Při používání Braillova řádku je důležité, aby jedinec měl zkušenost s počítačem a také zvládal čtení Braillova bodového písma. Proto Braillovy řádky využívají spíše lidé, kteří jsou nevidomí od narození či od nízkého věku a čtení i psaní využívají během povinné školní docházky. Tuto dovednost poté dále praktikují jak na středních tak i na vysokých školách.⁸²

Dymokleště

Kleště jsou přístroj, díky kterému si jedinec může popsat sešit, či pomůcky a to díky jednoduchému mechanickému strojkovi, do kterého se vkládá páska.⁸³

79 BENDO VÁ, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami. Olomouc: VUP, 2006, str. 89-90. ISBN 80-244-1436-8

80 BENDO VÁ, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami. Olomouc: VUP, 2006, str. 90. ISBN 80-244-1436-8

81 BENDO VÁ, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami. Olomouc: VUP, 2006, str. 91. ISBN 80-244-1436-8

82 BUBENIČKOVÁ, Hana, Petr KARÁSEK a Radek PAVLIČEK. *Kompenzační pomůcky pro uživatele se zrakovým postižením*. Brno: TyfloCentrum Brno, 2012, str. 50. ISBN 978-80-260-1538-3.

83 BENDO VÁ, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami. Olomouc: VUP, 2006, str. 92. ISBN 80-244-1436-8

Pichtův psací stroj

Nebo-li slepecký psací stroj, je pomůcka, díky níž je možné psát bodovým písmem. Je mnoho stojů na psaní Braillovým písmem, které se zejména liší v počtu znaků. Nejvíce používaný bývá Standart 1 a 2, Tatrapoint adaptive 1 a 2. Mezi výjimky patří například minipicht, který používá nevidomá osoba jako kapesní psací stroj, který má pouze 20 znaků v řádku. Stroj je přizpůsobený tak, aby se mohl používat běžný kancelářský papír, který má formát A5 či A6. Samozřejmě na braillovém papíře je písmo trvalejší. Pichtovy stroje můžeme tedy najít na základních školách nebo u osob později osleplých (senioři), kteří se nechtějí učit na počítači.⁸⁴

Pražská tabulka

Pražskou tabulku již dnešní mládež nevyužívá, ale jsou tu i tací, kteří na ni nedají dopustit, a to jsou spíše starší osoby. Pražská tabulka je pokládána za praktickou pomůcku, která je velmi skladná a jedinec ji může využít kdykoliv. Pražská tabulka má podobu dvoudílné, ve hřbetu spojené šablony. Horní deska šablony má mnoho okének či obdélníkových útvarů, které odpovídají šestibodu Braillova písma. V dolní desce se nachází základní znaky šestibodí. Mezi horní a dolní desku položíme speciální papír. Na psaní tady používáme bodátko.⁸⁵

Reliéfní mapy a glóbusy

Reliéfní mapy a glóbusy nevidomý člověk využívá nejvíce v hodinách zeměpisu. Souží tak při práci v orientaci na mapě.⁸⁶

Braillová tiskárna

Je velmi používána a existuje hned několik typů. Mezi nejznámější patří Everest nebo Index Braille Printer. Tiskárna umí přenést text do Braillova písma a poté ho i vytisknout. Jako u běžných tiskáren můžeme zvolit jednostranný či oboustranný tisk, dokáže vytisknout až 300 stran v Braillově písmu za hodinu. Tiskárny jsou přímo vyrobené pro nevidomé osoby, aby s ní mohli zacházet bez pomoci ostatních. Papír musí být používán speciální, aby písmo bylo rozpoznatelné. Tiskárna je poměrně hlučná a proto je lepší ji uložit do bez hlučové skříně.⁸⁷

⁸⁴ Další vzdělávání pracovníků škol [online]. Copyright © [cit. 15.04.2023]. Dostupné z: <http://kurzy-spp.upol.cz/CD/4/3-01.pdf>

⁸⁵ Další vzdělávání pracovníků škol [online]. Copyright © [cit. 15.04.2023]. Dostupné z: <http://kurzy-spp.upol.cz/CD/4/3-01.pdf>

⁸⁶ BENDOVI, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami. Olomouc: VUP, 2006, str. 96. ISBN 80-244-1436-8

⁸⁷ Další vzdělávání pracovníků škol [online]. Copyright © [cit. 15.04.2023]. Dostupné z: <http://kurzy-spp.upol.cz/CD/4/3-01.pdf>

Příklady pomůcek, které jedinci se zrakovým postižením využívají v hodinách jsou:

- Český jazyk – v tomto předmětu žáci nejvíce používají Pichtův stroj (příprava na psaní probíhá na Količkové písance I a II velikosti), slabikář v Braillově písmu;
- Matematika – zde je nezbytné, aby všechny pomůcky byly v názorných modelech a vyobrazení. Řadíme sem například rýsovací soupravu pro nevidomé a kalkulačku s hlasovým výstupem (jedinci mohou do kalkulačky zapojit sluchátka);
- Fyzika, Chemie a Biologie – pokud jedinci v hodinách vykonávají pokusy, potřebují např. stopky nebo teploměr s hlasovým výstupem, indikátor hladiny a světla či ozvučené váhy (osobní nebo laboratorní). V Biologii mezi další pomůcky můžeme zařadit vycpaná zvířata a ptáky, modely lidského těla či kostry;
- Zeměpis – v tomto předmětu je zaměřená práce převážně na reliéfní mapu nebo glóbusy;
- Cizí jazyk – jazyk je velmi důležitý v možnosti dalšího pracovního uplatnění a proto jsou také jedinci se zrakovým postižením vzdělávání dalšími jazyky. Učitel proto v hodinách využívá učebnice (v bodovém písmu), reliéfní mapy států, kazety;
- Tělesná výchova – jedinec se zrakovým postižením při sportu využívá pomůcky jako jsou např. ozvučené míče (ty se vyrábí v mnoha modifikacích). Nejznámější sport pro zrakově postižené je tzv. Showdown, při němž se využívá speciální stůl, páčky a malý ozvučený míčem;⁸⁸

5.3 Pomůcky pro slabozraké

U slabozrakých osob je velmi důležité dodržovat zrakovou hygienu, ale i tito jedinci potřebují pomůcky, které jim ulehčí průběh vzdělávání.

Pomůcky pro osoby se slabozrakostí můžeme dělit například na:

- Optické,
- neoptické (kam můžeme zařadit zrakovou hygienu).

Další pomůcky můžeme rozdělit na pomůcky školní, optické a elektronické. Je důležité zdůraznit, že pomůcky pro osoby se slabozrakostí, které jsou například určeny jako školní, nejsou využívány nikde jinde.

---

⁸⁸ BENDOVI, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami. Olomouc: VUP, 2006, str. 93-97. ISBN 80-244-1436-8

Jako první školní pomůcku zde můžeme zařadit **centrofixy, speciální plnicí pera**. Tyto pera slabozraký jedinec využije vždy podle potřeby. Je důležité psát na papír, který je naležato a má maximálně pět řádků. Jako další je například **kalkulačka** s velkým displejem a hlasovým výstupem. Kalkulačku jedinec může využít v předmětech jakou jsou fyzika, matematika a také chemie. ⁸⁹

5.3.1 Optické pomůcky

Tento typ pomůcek je mezi osobami se zrakovým postižením považován za nejnámější a také nejvyužívanější.

Do optických pomůcek můžeme řadit různé typy lup a dalekohledové systémy (Keplerův a Galileiho systém). Lupa usnadňuje práci z blízka, kdežto dalekohledové systémy jsou používány jak při práci do dálky, tak i při práci z blízka. ⁹⁰

Brýle

Mezi nejvíce využívané pomůcky můžeme zařadit dioptrické brýle. Brýlovou korekci můžeme dělit na dva typy, a to brýle na dálku a brýle na blízko, vždy také záleží na typu postižení. Osoby, které mají brýle na dálku, jsou krátkozraké, naopak osoby, které mají brýlovou korekci na blízko, jsou dalekozraké. Dále máme také cylindrické čočky, které se používají u jedince, který trpí astigmatismem⁹¹ (refrakční oční vada, nepravidelné zakřivení rohovky).⁹²

Lupy

Moravcová (2004, str. 100) k lupám dodává, že „*lupy představují spojná skla zvětšující do blízka od 1,5x (jejich optická mohutnost činí + 6 dioptrií) do 20x (s optickou mohutností + 80 D). Hodnota velikosti zvětšení odpovídá čtyřnásobnému počtu dioptrií (například 4x zvětšující lupa má přibližně + 16 D).*“

Lupy můžeme dle několika kritérií, např. Bubeníčkové dělit na:

- Lupy stojánkové (bez osvětlení, s osvětlením, s ohebným stojánkem a osvětlením, s kloubovým a tvarovatelným ramenem);
- lupy do ruky (bez osvětlení, s mechanickým osvětlením, s automatickým osvětlením);

89 BENDO VÁ, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami. Olomouc: VUP, 2006, str. 107-108. ISBN 80-244-1436-8

90 MATYSKOVÁ, Kateřina. *Kompenzační pomůcky pro osoby se zrakovým postižením*. Praha: Okamžik, 2009, str.10. ISBN 978-80-86932-24-8.

91 BENDO VÁ, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami. Olomouc: VUP, 2006, str. 109. ISBN 80-244-1436-8

92 27. Astigmatismus | Fyziologie – teorie k praktickým cvičením – elektronická část | Lékařská fakulta Masarykovy univerzity. Informační systém [online]. Copyright © 2021 Masarykova univerzita [cit. 04.05.2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/js21/fyziologie/web/pages/27_astigmatismus.html?lang=cs;so=nx;verze=2017

- lupy předsádkové (na brýle laboclip, lupy hlavové);
- lupy závěsné vyšívací;
- hyperkulární čočky;
- řádkové lupy, hranoly a polokoule.⁹³

Díky pokročilé technologii je velké množství lup, které jsou vyrobeny z plastu. Díky plastu jsou lupy lehké, ale velmi často se stává, že se hned opotřebí a snadno je můžeme poškrábat. Je důležité, aby se jedinec k lupám choval obezřetně a opatrně. Dále můžeme mít lupu, která v sobě má zabudované světlo, díky tomu už jedinec nemusí používat další zařízení, které by lupu osvětlilo.⁹⁴

Turmon

Keblová turmon definuje jako: „*monokulární zařízení, které žák drží v ruce, popř. ho umístí do stojánku. Má vyměnitelné předsádkové čočky. Lze používat jak při pohledu do dálky, tak i do blízka.*“⁹⁵ Turmon je tedy dalekohledové monokulárové kukátko, které jedinci pomůže danou věc několikrát zvětšit (do dálky zvětšuje 8x a na blízko mnohokrát více).⁹⁶

5.3.2 Elektronické pomůcky

Mezi elektronické pomůcky zařadíme zejména kamerové lupy. Díky dnešním možnostem je na trhu celá řada různě provedených a propracovaných elektronických pomůcek v různých cenových hladinách.⁹⁷

Digitální zvětšovací televizní lupa

Digitální zvětšovací televizní lupa je zařízení, u kterého jedinec potřebuje nejnovější techniku, je velmi důležité počítat s tím, že počítač je taková technika, která je nejrychleji stárnoucí pomůckou. Proto se doporučuje při koupi této pomůcky dbát na to, aby byla v co nejmodernějším provedení. Pro osoby se slabozrakostí existují odečítače obrazovky, které vyrábí mnoho firem a to například **firma Adeptech**, která produkuje program Lunar (vyrábí firma Doelphin). Tento program pomáhá při práci v prostředí Windows. Funke Lunar je zvětšení:

93 BUBENÍČKOVÁ, Hana, Petr KARÁSEK a Radek PAVLÍČEK. *Kompenzační pomůcky pro uživatele se zrakovým postižením*. Brno: TyfloCentrum Brno, 2012, str. 5. ISBN 978-80-260-1538-3.

94 BENDO VÁ, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. *Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami*. Olomouc: VUP, 2006, str. 110. ISBN 80-244-1436-8

95 KEBLOVÁ, Alena. *Integrované vzdělávání dětí se zrakovým postižením: [metodická příručka pro učitele]*. Praha: Septima, 1996, str. 20. ISBN 80-85801-65-5.

96 BENDO VÁ, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. *Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami*. Olomouc: VUP, 2006, str. 111. ISBN 80-244-1436-8

97 MATYSKOVÁ, Kateřina. *Kompenzační pomůcky pro osoby se zrakovým postižením*. Praha: Okamžik, 2009, str.11. ISBN 978-80-86932-24-8.

- obraz, který je vyhlazený a jasný až do 32-násobné velikosti;
- možnost nastavení barev, kontrastu a jasů;
- ladný pohyb zvětšeného obrazu;
- režim řádkového prohlížení;
- výběr režimu zvětšené obrazovky;
- výběr viditelného kurzoru myši;
- intuitivní klávesové kombinace;
- snadná aktualizace programu přes internet.

Mezi další firmy se řadí Elvos a Galop. Všechny typy digitálních zvětšovacích lup mají stejné funkce jako Lunar, které jsou vypsány výše. Výhodou digitálních zvětšovacích lup je schopnost pracovat s spoustou aplikacemi naráz.⁹⁸

Kamerové zvětšovací lupy

Kamerové zvětšovací lupy můžeme dělit na:

- Stolní zařízení, které se skládá z monitoru či televizní obrazovky, stojanu s kamerou, která je připevněná kamerou a z čtecího pultu. Některé lupy mají opět zabudované světlo. Kamery mohou být ve třech režimech a to ve fotorežimu (odstíny šedé), plnobarevném, textovém režimu (kontrast černá a bílá).
- Přenosná zařízení, která mají ručně vedenou kameru (ve tvaru drátové myši).
- Přenosná zařízení, která mají pevnou kameru.

Přenosná zařízení jsou stejná jako stolní zařízení. Kamerové lupy jedincům se zrakovým postižením pomáhají několikanásobně zvětšit text tak, jak aby jim co nejlépe vyhovoval.⁹⁹

5.4 Pomůcky pro osoby s poruchou binokulárního vidění

Binokulární vidění napravíme pomocí brýlové korekce, okluzivní, ortopticko-pleoptické terapie, či operativním zákrokem.

Autorka Květoňová – Švecová dělí reedukaci na několik zásad:

- *„zintenzivnění vstupního signálu prostřednictvím vnímání barev,*

98 BENDOŮVÁ, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami. Olomouc: VUP, 2006, str. 112-113. ISBN 80-244-1436-8

99 BENDOŮVÁ, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami. Olomouc: VUP, 2006, str. 113-114. ISBN 80-244-1436-8

- *postupovat od jednodušších tvarů ke složitějším,*
- *nácvik vizuální ostrosti,*
- *rozvoj hmatové činnosti ve smyslu koordinace ruky a oka.* “¹⁰⁰

Brýle jsou nejhojnější pomůckou využívanou u jedinců se zrakovým postižením. Brýle jsou pevné, odolné, lehké a pružné. Do obruč jsou vsazeny speciální čočky, u jedinců s astigmatismem jsou využívány cylindrické skla. „*U některých typů šilhání se užívají bifokální skla, kde vodorovná hranice mezi skly různé síly prochází zornicí. Dítě se do dálky dívá horní, do blízka dolní polovinou skla*“¹⁰¹

Reedukace zraku u jedinců s binokulárním viděním probíhá v základních oblastech a to v:

- *nácviku barev,*
- *zjemňování barvocitu,*
- *nácviku vnímání tvaru,*
- *nácviku vnímání plochy a orientaci v prostoru.*¹⁰²

Pro léčbu amblyopie jsou vhodná pleoptická cvičení, která jsou zaměřená na aktivní činnost tupozrakého oka. Jedinec má mnoho úkolů, kde využívá hmat, sluch a také paměť. Cvičení jsou vždy zajímavá, barevná a přizpůsobená jedinci tak, aby stále oko namáhal.¹⁰³

Mezi činnosti, které jedinec vykonává lze zařadit:

- *sestavování stavebnic,*
- *vyšívání, navlékání korálků,*
- *třídění tvarů podle barvy a velikosti,*
- *obkreslování a vypichování obrázkových předloh,*
- *modelování,*
- *společenské hry (domino, mlýn...),*
- *spojování teček do obrázku,*
- *dokreslování obrázků,*
- *vystříhování a lepení obrázků,*
- *řezání, pilování, šroubování.*¹⁰⁴

100 KVĚTOŇOVÁ, Lea. *Oftalmopedie*. 2. dopl. vyd. Brno: Paido, 2000, str.51. ISBN 80-85931-84-2.

101 RÖDEROVÁ, Petra, Lea KVĚTOŇOVÁ a Zita NOVÁKOVÁ. *Oftalmopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2007, str.50. ISBN 978-80-7315-145-4.

102 KVĚTOŇOVÁ, Lea. *Oftalmopedie*. 2. dopl. vyd. Brno: Paido, 2000, str.53. ISBN 80-85931-84-2.

103 KVĚTOŇOVÁ, Lea. *Oftalmopedie*. 2. dopl. vyd. Brno: Paido, 2000, str.51. ISBN 80-85931-84-2.

104 RŮŽIČKOVÁ, Veronika, Kateřina KROUPOVÁ a Zuzana KRAMOSILOVÁ. *Zrakový trénink a jeho podmínky: Visual training and its conditions*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016, str.60. ISBN 978-80-244-5096-4.

Lokalizátor je takové zařízení, které obsluhuje pleopticko-ortoptická sestra. Osoba, která přístroj obsluhuje, rozsvítí žárovky a úkolem dítěte je rychle ukazovat, která žárovka se rozsvítila jako první. Další pomůckou je **Korektor**. Korektor je pevná deska, kde najdeme mnoho vyrytých obrysů ať už předmětů či zvířat. Jedinec s binokulárním viděním rýhu obkresluje kovovou tužkou. V případě, že vyjede ven z linie, ozve se zvukový signál.¹⁰⁵

Cílem těchto pomůcek je snížení informačního deficitu a umožnění hladého průběhu vzdělávání či ve zdokonalování pohybu a orientace.¹⁰⁶ Pokud by si jedinec se zrakovým postižením chtěl pomůcky nejdříve vyzkoušet, může navštívit například TyfloCentrum, která tuto možnost nabízí.¹⁰⁷

Cílem této kapitoly bylo představit pomůcky, které osoby se zrakovým postižením nejvíce využívají ve vzdělávání. Nejdříve byla uvedena klasifikace pomůcek, pomůcky byly rozděleny do podkapitol podle stupně zrakového postižení, a to na pomůcky pro osoby nevidomé, osoby slabozraké a osoby s poruchami binokulárního vidění.

---

105 BENDOŤ, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami. Olomouc: VUP, 2006, str. 114-116 . ISBN 80-244-1436-8

106 KVĚTOŇOVÁ, Lea, ed. *Vysokoškolské studium se zajištěním speciálněpedagogických potřeb*. Brno: Paido, 2007, str.69. ISBN 978-80-7315-141-6.

107 Seznam kompenzačních pomůcek pro osoby se zrakovým postižením. *Úvodní strana* [online]. Copyright © 2023 TyfloCentrum [cit. 30.05.2023]. Dostupné z: <http://www.tyflocentrumjihlava.cz/sluzby/seznam-kompenzacnich-pomucek/>

6 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Zájmové vzdělávání dle definice z andragogického slovníku je „*souhrn výchovně vzdělávacích, poznávacích, rekreačních a dalších systematických i jednorázových aktivit a činností dospělých.*“¹⁰⁸

Dle Šeráka je zájmové vzdělávání „*souhrn krátkodobých i dlouhodobých forem, které umožňují edukační, tvůrčí i organizační volnočasové aktivity účastníků, směřující k saturaci jejich zájmů.*“¹⁰⁹

O zájmovém vzdělání pojednává i vyhlášky č. 74/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, která v §1 dělí výchovně vzdělávací činnosti v zájmovém vzdělávání na:

- pravidelné činnosti,
- příležitostné činnosti,
- táborové činnosti,
- činnosti, které pomáhají k předcházení rizikového chování či výchova k dobrovolnictví,
- podpora individuality a také v rozvoji nadání jedince,
- využití nových spontánních činností,
- vzdělávací programy, které jsou související s rámcovým vzdělávacím programem školy.¹¹⁰

Cílem zájmového vzdělávání podle Šeráka je: „*všestranně a harmonicky rozvinutá osobnost, relativně samostatná, přesto však plně zapojená do společenských vztahů.*“ Cíle zájmového vzdělávání dále rozděluje na :

- poznávací,
- dovednostní,
- hodnotové.

Mezi charakteristiky zájmového vzdělávání řadíme například volný čas, svobodu výběru, otevřenost, neutrálnost aktivit a další. Zájmové vzdělávání slouží hlavně k uspokojení zájmů jedince a vede ho k zaměření se na vlastní rozvoj. Každému jedinci by se mělo zájmové vzdělávání poskytnout jako možnost, ve které kvalitně využije svůj volný čas.¹¹¹

Dle Šeráka je „*pro volný čas typická především dobrovolnost a možnost individuální strukturace vlastní disponibilní doby, tj. Pružný časový režim a svobodná volba, případně jistá nenucenost.*“

108 PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012, str.208. ISBN 978-80-247-3960-1.

109 ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, str. 50. ISBN 978-80-7367-551-6.

110 74/2005 Sb. Vyhláška o zájmovém vzdělávání. *Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 21.04.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-74>

111 ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, str. 52,54. ISBN 978-80-7367-551-6.

Volný čas můžeme trávit především aktivitami jako je odpočinek či rekreace, ale jsou i takové činnosti, které vyžadují disciplínu.¹¹²

Ženy jsou podle mnoha provedených analýz více aktivní, a proto mají zájem např. o přednášky, cestování či hudební setkání. Naopak muži mají větší zájem o politické či technické témata. Na přednáškách univerzity třetího věku či univerzity volného času můžeme zaznamenat výrazně větší převahu žen, a to až 95%. Díky dostatku volného času se těchto aktivit zúčastňují spíše jedinci ve věku od 19-25 let. Také Šerák uvádí, že jedinci, kteří mají středoškolské či vyšší vzdělání, se častěji účastní zájmového vzdělávání, a to hlavně edukačních aktivit.¹¹³

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) pojednává v §111 o zájmovém vzdělávání jako činnosti, která je zaměřena na různou skupinu jedinců a na různou oblast. Zájmové vzdělávání ve školském zařízení dělíme na:

- středisko volného času – klade důraz na péči o nadané jedince a také se podílí s mnoha institucemi a školami na přípravě soutěží či přehlídek;
- školní družina;
- školní klub.¹¹⁴

Jako další typy zařízení mezi zájmová vzdělávání řadíme:

- základní umělecké školy,
- jazykové školy,
- domovy mládeže.¹¹⁵

6.1 Zájmové vzdělávání mládeže

Středisko volného času

„Střediska volného času jsou rovněž školskými zařízeními, jejich posláním je motivovat, podporovat a vést děti, žáky, studenty, mládež, ale i dospělé k rozvoji osobnosti, k získávání a rozvoji klíčových a odborných kompetencí, zejména smysluplnému využívání volného času, a to širokou nabídkou činností v bezpečném prostředí, s profesionálním týmem pedagogů. Činnost středisek volného času se uskutečňuje ve více oblastech zájmového vzdělávání nebo se zaměřuje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání.“¹¹⁶

112 ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, str. 27-28. ISBN 978-80-7367-551-6.

113 ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, str. 131-132. ISBN 978-80-7367-551-6.

114 561/2004 Sb. *Školský zákon. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 13.05.2023].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

115 KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011, str. 56. ISBN 978-80-7315-223-9.

116 Střediska volného času, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

Střediska volného času dělíme na:

- dům dětí a mládeže, který je zaměřený na mnoho oblastí zájmového vzdělávání,
- střediska, které jsou zaměřena na jednu oblast zájmového vzdělávání.¹¹⁷

Činnosti střediska volného času jsou provozovány po celý školní rok, a to i ve dnech, kdy děti nemají školní vyučování. Aktivity jsou určeny pro všechny věkové skupiny dětí či mládeže, ale také pro dospělé a seniory. Činnosti, které středisko volného času nabízí, jsou například:

- kroužky, které jsou pravidelné pro stálou skupinu jedinců;
- aktivity, které jsou pro jedince připravené dlouhodobě i jednorázově;
- kurzy;
- vzdělávací akce, výukové programy pro děti;
- tábory, kluby;
- adaptační programy, které předcházejí sociálně patologickým jevům.¹¹⁸

Pro děti se zdravotním postižením je nabízeno ve Středisku volného času v Opavě mnoho kroužků, já jsem vybrala takové kroužky, kterých by se mohli zúčastnit jedinci se zrakovým postižením:

- Boccia a pohybové aktivity – Jak každý víme, pohyb je velmi důležitý a to i pro osoby se zrakovým postižením. Zde je jedinci nabízena možnost celoročního sportovního tréninku, kde se rozvíjí dovednosti, zdatnosti, radosti nebo také začleňování do společnosti.;
- Arteterapie – Tato terapie přináší jedincům aktivní tvoření, díky kterému mladistvý či dospělý získává nový smysl pro tvořivost či sebepoznání. Také napomáhá k rozvoji jemné motoriky a paměti.;
- Turistický kroužek – Napomáhá, aby jedinci měli zájem o turistiku, táboření či sport a jiné hry. Nabízí také jiné programy, např. návštěvy kulturních památek, zajímavé kulturní akce, soutěže. Aktivity, které nabízejí, jsou vždy přizpůsobeny zdravotnímu stavu uchazeče.¹¹⁹

Školní klub

Školní klub je jedno ze školských zařízení, které nabízí zájmové vzdělávání jedincům, kteří docházejí do jedné či mnoho škol. *„Činnost školních klubů je totiž určena přednostně žákům druhého stupně základní školy, žákům nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia a*

117 HEŘMANOVÁ, Jana a Milan MACEK. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. V Praze: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Odbor pro mládež, 2009, str.18. ISBN 978-80-86784-77-9.

118 Střediska volného času, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

119 Středisko volného času, Opava, příspěvková organizace | Kroužky pro osoby se ZP. *Středisko volného času, Opava, příspěvková organizace | Hlavní strana* [online]. Copyright ©2018 Středisko volného času, Opava, příspěvková organizace [cit. 24.05.2023]. Dostupné z: <https://www.svcopava.cz/krouzky-pro-osoby-se-zp>

odpovídajícím ročníkům osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře. Účastníkem může být i žák prvního stupně základní školy, který není přijat k pravidelné denní docházce do družiny.,¹²⁰

Pro jedince, kteří dochází do školního klubu, je upravena docházka tak, aby vyhovovala věkové individualitě dítěte. Docházka je pro jedince dobrovolná a eviduje se pomocí knihy docházky.

Činnosti školního klubu se provádějí těmito formami:

- činnosti, které jsou pravidelné;
- činnosti rekreační či příležitostné;
- činnosti, které jsou nabízené spontánně;
- pomoc pro tvůrčí týmy aj.

Osoba, která děti provádí činnostmi ve školním klubu, je vychovatel, který musí zastat mnoho rolí, jako je například učitel, rádce, instruktor či starší přítel. Povaha vychovatele musí být nenásilná či přátelská, proto je dobré, pokud je vychovatel mladšího věku, blíže k pubescentům.

Činnosti jsou ve školním klubu zpoplatněny, výška poplatku je stanovena pomocí vyhlášky. Snížení či odpuštění poplatku může realizovat ředitel.¹²¹

Pro děti se zrakovým postižením je mnoho školních klubů, které poskytují velké množství zájmových činností. Škola Jaroslava Ježka nabízí kroužky pro děti jako jsou:

- keramika,
- počítače,
- plavání,
- hipoterapie,
- tyflografie,
- goalballový a showdownový kroužek.

Díky kroužkům děti získávají mnoho dovedností potřebných pro navazování komunikace, taktéž získávají cenné zkušenosti v sebeovládání. Kluby také zařizují návštěvy divadel, koncertů a další. Děti zde mohou plnit i školní povinnosti, jako jsou školní úkoly, cvičení na hudební nástroj. Docházky do kroužku je bezplatná.¹²²

120 Školní kluby, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/skolni-kluby>

121 BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.

122 Školní družina a školní klub - Škola Jaroslava Ježka. [online]. Copyright © 2023 Škola Jaroslava Ježka [cit. 28.05.2023]. Dostupné z: <http://www.skolajj.cz/skolska-zarizeni/skolni-druzina-a-skolni-klub/>

Školní družina

„Činnost školní družina je určena přednostně pro žáky prvního stupně základní školy. K pravidelné denní docházce mohou být přijati i žáci druhého stupně základní školy, žáci nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků, osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře.“ Děti, které jsou přijaté do školního klubu, se nemohou přihlásit k docházce do školní družiny.¹²³

Školní družina poskytuje dětem možnost odreagovat se od učení, ale také si zde mohou děti připravit učivo na následující dny. Rozhodnutí o přijetí dítěte vystavuje ředitel dané školy, který se neřídí dle správního řádu, ale podle podmínek, které stanoví školní vzdělávací program. Maximální počet žáků ve školní družině je 30, pokud tam budou docházet děti se zdravotním postižením, je počet snížen na 5 zájemců se zdravotním postižením.¹²⁴

Na základní škole škole pro žáky s poruchami zraku, Praha, nám. Míru je zřízená družina, která má tři oddělení. Děti během družiny mohou navštěvovat různé učebny, například počítačovou učebnu, tělocvičnu, školní venkovní hřiště, keramická dílna, jídelna, kuchyňka nebo aulu s klavírem. Kroužky, které děti mohou navštěvovat. je mnoho, patří mezi ně kroužek:

- keramický,
- výtvarný,
- pěvecký,
- sportovní,
- plavecký,
- zdravotní,
- vaření,
- podle potřeby je možnost kroužek rozšířit na dramatický, vlastivědný a přírodovědný.

Každou středu děti mají pravidelně naplánovanou vlastivědnou procházku. Děti zde mají individuální přístup, a proto mezi činnosti patří i příprava na vzdělání.¹²⁵

Základní umělecké školy

Základní umělecká škola dětem nabízí základy vzdělání v hudebním, výtvarném, tanečním či literárně-dramatickém oboru. Škola také připravuje děti na další studium středních či vysokých škol

¹²³ Školní družiny, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/skolni-druziny>

¹²⁴ HEŘMANOVÁ, Jana a MILAN MACEK. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. V Praze: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Odbor pro mládež, 2009, str.19. ISBN 978-80-86784-77-9.

¹²⁵ Základní škola pro žáky s poruchami zraku. [online]. Dostupné z: <https://www.skolazrak.cz/index.php?type=Post&id=429&ids=186>

pedagogického, uměleckého typu. Děti za dobu studia mají možnost účastnit se koncertů, výstav či představení.

Základní umělecká škola má tyto stupně studia:

- Přípravné studium (pro děti ve věku 5 a 6 let),
- základní studium I. stupně (od 7 let, studium je sedmileté),
- základní studium II. stupně (od 14 let, studium je čtyřleté),
- žákům ve věku 18 let a více (pro dospělé, určeno na čtyři roky),
- Pro děti, kterým ještě nebylo 5 (umělecké přípravky)¹²⁶

Na základní umělecké škole Jaroslava Ježka je cílem rozvíjet talent u osob se zrakovým postižením pomocí speciálních metod a forem. Do nic lze zařadit zapisování do braillového notopisu či zařazení speciálních optických pomůcek do vzdělání. S hrou na daný hudební nástroj je spjata hudební nauka. Děti se mohou zúčastnit individuální hrou na:

- klavír, flétnu (zobcová, příčná), klarinet, housle, saxofon;
- sólový zpěv;
- sborový zpěv;
- hudební soubor.¹²⁷

Pro děti, které by dále chtěly pokračovat v hudbě je například Musica pro Sancta Cecilia dobrá volba. Musica pro Sancta Cecilia je vokálně-instrumentální soubor, který vznikl v roce 1992 na půdě konzervatoře Jana Deyla. Tento soubor je zaměřen na hudbu z období gotiky, renesance a baroka. Soubor vystupuje především v kostelech a komorních sálech.¹²⁸

6.2 Zájmové vzdělávání dospělých

Typy zájmového vzdělávání dospělých

Šerák udává tyto typy zájmového vzdělávání:

- kulturní a estetická výchova;
- sportovní a pohybová výchova;
- jazykové vzdělávání;

¹²⁶ Zuss | Základní umělecká škola Šimáčkova. Zuss | Základní umělecká škola Šimáčkova [online]. Dostupné z: <https://www.zuss.cz/>

¹²⁷ Základní umělecká škola - Škola Jaroslava Ježka. Škola Jaroslava Ježka [online]. Copyright © 2023 Škola Jaroslava Ježka [cit. 02.06.2023]. Dostupné z: <https://www.skolajj.cz/skoly/zakladni-umelecka-skola/>

¹²⁸ Musica pro Sancta Cecilia. Musica pro Sancta Cecilia [online]. Dostupné z: <http://sancta-cecilia.cz/About>

- pracovně-technické vzdělávání;
- turistika a cestování;
- zdravotní výchova;
- vědecko-technické vzdělávání.
- náboženská a duchovní výchova.¹²⁹

Univerzita třetího věku

Nejnámějším vzděláváním pro seniory je univerzita třetího věku. Univerzitu třetího věku (dále jen U3V) můžeme zařadit mezi program celoživotního vzdělávání, který je zaměřený na zájmy jedince. Úkolem U3V je získávání dalších dovedností, vědomostí v post-produktivním věku. Cílem tedy je seznámit seniory s novými vědomostmi, například v oblasti vědy či historie a další. Uchazečem ke studiu může být jedinec, který dosáhl důchodového věku a také má ukončenou střední školu s maturitou. Studium na U3V je zpoplatněno, výši poplatku určuje děkan.¹³⁰

Univerzity, které nabízejí tuto možnost vzdělávání:

- Univerzita Karlova,
- Univerzita Masarykova,
- Univerzita Hradec Králové,
- Kladenská univerzita,
- a další.

Například pro osoby se zrakovým postižením zajistila Vysoká škola polytechnická Jihlava mnoho kurzů, které jsou určeny především seniorům z domu pro seniory a pro osoby se zdravotním postižením. Při přednáškách je vždy zohledněn zdravotní či životní stav uchazeče. Senioři zde mají možnost se seberealizovat, ale také rozvíjet své dovednosti a vědomosti. Vzdělávání seniorů probíhá formou přednášek, seminářů a další.¹³¹

129 ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, str. 137-138. ISBN 978-80-7367-551-6.

130 Univerzita třetího věku - Centrum celoživotního vzdělávání. [online]. Copyright © 2023 Centrum celoživotního vzdělávání [cit. 16.05.2023]. Dostupné z: <https://cczv.cuni.cz/CCZV-15.html>

131 U3V | Úvodní stránka | Obecné informace. [online]. Copyright © Vysoká škola polytechnická Jihlava, Tolstého 16, 586 01 Jihlava [cit. 05.06.2023]. Dostupné z: <https://u3v.vspj.cz/obecné-informace>

Akademie třetího věku

Akademie třetího věku má jako hlavní náplň zábavně vzdělávací pořady. Možnost účastnit se vzdělávání v akademii není nijak omezena dle věku či dosaženého vzdělání. Jedinci, kteří navštěvují akademii, tedy neplní žádné domácí úkoly, důležitá je zábava ve vzdělávání.

Akademii třetího věku využívají především :

- kulturní domy,
- knihovny,
- domov pro seniory,
- komunitní centra,
- a další...

Akademie třetího věku také zařizuje zážitkový doprovodný program, který nabízí jedincům zážitkové zájezdy, které jsou celodenní. Díky možnosti pravidelné docházky si zde mohou jedinci vytvořit přátelskou komunitu. Mezi výhody Akademie třetího věku řadíme:

- možnost uspořádání atraktivní komunikace v dané lokalitě,
- šance aktivně trávit volný čas,
- příležitost využití vlastního prostoru na akce.¹³²

Kromě tohoto vzdělávání existuje mnoho dalších aktivit, které jsou určeny pro seniory a to např. kluby aktivního stáří, český svaz zrakově postižených sportovců, tandem (Brno, Opava), goalball club a další.

Klub aktivního stáří

Klub aktivního stáří nabízí kroužky či kurzy za poplatek seniorům i jedincům se zdravotním postižením. Aktivity jsou v klubu realizovány pod vedením speciálních lektorů. Na kroužky se senior vždy musí přihlásit on-line.

Kroužky nebo kurzy, které například nabízejí:

- Jóga,
- pilates,

---

132 Akademie3v.cz – Akademie třetího věku 2012-2023 • zábavně vzdělávací pořady nejen pro seniory • 100 míst v celé ČR. *Akademie3v.cz – Akademie třetího věku 2012-2023 • zábavně vzdělávací pořady nejen pro seniory • 100 míst v celé ČR* [online]. Copyright © 2023 Akademie3v.cz [cit. 18.05.2023]. Dostupné z: <https://akademie3v.cz/>

- turistický kroužek,
- pěvecký sbor,
- šachový klub,
- arteterapie.¹³³

Český svaz zrakově postižených sportovců

Český svaz zrakově postižených sportovců (dále jen ČSZPS z.s.) je složena z mnoha sdružení, která nabízejí mnoho aktivit pro osoby se zrakovým postižením. Cílem ČSZPS je dbát na odbornost sportovních a pohybových aktivit, které jsou přizpůsobeny druhu i stupni postižení. Dále také dbají na bezpečnost jedince. Do svazu se registruje více jak 1900 členů, ale před sportovní činností je každý povinen konzultovat zdravotní stav se svým lékařem.

Aktivity, které ČSZPS nabízí:

- Atletika,
- běžecké lyžování,
- bowling,
- cyklistika,
- fotbal,
- goalball,
- judo,
- kuželky,
- plavání,
- a další.¹³⁴

Tandem

Tandem je dobrovolné sdružení, které dbá na zájmové sportovní sdružení pro osoby se zrakovým postižením. Cílem je vytvořit aktivity, které budou přizpůsobeny každému jedinci individuálně dle druhu a typu postižení. Jedinci zde mají také možnost zúčastnit se sportovních pobytů, kde se věnují jak rekreačnímu tak i závodnímu sportu.

¹³³ Klub aktivního stáří. Copyright © 2012 Aktivistari.eu. Všechna práva vyhrazena. Běží na [cit. 25.04.2023]. Dostupné z: <https://www.aktivnistari.eu/59-klub-aktivního-stáří>

¹³⁴ Úvod – Český svaz zrakově postižených sportovců. Úvod – Český svaz zrakově postižených sportovců [online]. Copyright © [cit. 30.05.2023]. Dostupné z: <http://cbsf.cz/uvod#hlavnistrana>

Aktivity, které Tandem nabízí:

- showdown,
- zvuková střelba,
- bruslení,
- lyžování,
- rekreační jezdeckví.¹³⁵

Goalball Club

Goalball je hra, která je přímo určena osobám se zrakovým postižením. Sport se většinou hraje v sále s míčem. Míč je speciálně upravený a to tak, že má uvnitř rolničky. Při kutálení míč cinká, aby šel míč dobře slyšet, musí být na goalballe ticho.¹³⁶

Tato kapitola byla věnována zájmovému vzdělávání osob se zrakovým postižením. Pro větší přehlednost byla rozdělena na dvě podkapitoly, které pojednávají o zájmovém vzdělávání v mladistvém věku a v dospělosti/stáří. Podrobněji byly popsány jednotlivé aktivity, které jsou osobám se zrakovým postižením nabízeny.

---

135 O nás » Tandem Brno. *Tandem Brno » Sportovní aktivity pro lidi s těžkým postižením zraku* [online]. Copyright © 2023 Tandem Brno. [cit. 30.05.2023]. Dostupné z: <http://tandembrno.org/o-nas/>

136 Goalball.cz. *Goalball.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.goalball.cz/co-je-goalball/>

7. ZÁVĚR BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem bakalářská práce s názvem Celoživotní vzdělávání osob se zrakovým postižením v České Republice bylo popsat jednotlivé možnosti celoživotního vzdělávání osob se zrakovým postižením. Tato problematika mne velmi zajímala a chtěla jsem se dozvědět více o tom, jakých možnostech ve vzdělávání či zájmových činnostech se jedincům se zrakovým postižením dostává. Současná společnost velmi dbá na vzdělávání, a to v jakémkoliv věku. Tudíž by také měli mít všichni stejnou příležitost, nehledě na jejich individuální zdravotní stav. Díky současné moderní době si jedinci se zrakovým postižením mohou vybírat z širší nabídky vzdělávacích možností, než tomu bylo dříve.

Většina intaktních lidí vnímá nevidomé osoby jako někoho, kdo potřebuje pomoc a není schopen se sám o sebe postarat. Společnost není stále seznámena s tím, jak se jedinec se zrakovým postižením vzdělává, natož jak žije. V České Republice existuje mnoha organizací, které se věnují osobám nejen ve vzdělávání, ale také podporující zájmy ve volném čase. Svou činností ale kromě jiného pomáhají lidem se zrakovým postižením začlenit se do většinové intaktní populace. Neméně důležité je, aby jedince ve vzdělávání podporovala blízká rodina či učitelé, kteří také budou dbát na aktivity, kterých se osoby se zrakovým postižením účastní.

První kapitola přinesla klasifikaci osob se zrakovým postižením. Tyto osoby je možno klasifikovat z několika různých pohledů, které zde byly nastíněny, společně se základními definicemi od různých autorů. Jednalo se o podstatné informace, které jsou velmi důležité v chápání problematiky zrakového postižení.

Druhá kapitola je zaměřená na osobnost jedince. Osobnost jedince se utváří celý život, proto je velmi důležité dbát na rodinné zázemí, vzdělání a nedílnou součástí jsou také zájmy. Díky tomu si jedinec utváří zdravý duševní a fyzický stav až do vysokého věku.

Ve třetí a čtvrté kapitole jsme se věnovali celoživotnímu vzdělávání. Do něj je zahrnuto vzdělávání od mateřské školy až po vysoké školy. V závěru podkapitol jsou uvedeny speciální školy, které jsou určené osobám se zrakovým postižením. Dále jsou zde uvedeny i centra, které napomáhají osobám ve vzdělávání na vysokých školách.

Pátá kapitola pojednává o speciálních pomůckách, které jsou hojně využívány při vzdělávání osob se zrakovým postižením. Pomůcky jsou rozděleny dle stupně zrakového postižení (pomůcky pro osoby nevidomé, slabozraké a poruchy binokulárního vidění).

Poslední kapitola se zabývá zájmovou činností osob se zrakovým postižením. Tato kapitola je dělena na dvě podkapitoly, a to na zájmové činnosti pro mladistvé a dospělé. Osobám se zrakovým postižením je díky pokročilé době poskytováno více možností pro smysluplné trávení volného času. Jedinci se díky tomu také mohou lépe začlenit mezi intaktní osoby.

Domnívám se, že postupem času se pro jedince se zrakovým postižením najde více možností, ať už ve vzdělávání či ve volnočasových aktivitách. Díky zvyšování věku odchodu do důchodu se jedinci budou moci ve svém aktivním životě věnovat dalšímu vzdělávání a zájmovým činnostem.

SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ

BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.

BENDOVÁ, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. *Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami*. Olomouc: VUP, 2006. ISBN 80-244-1436-8

BUBENÍČKOVÁ, Hana, Petr KARÁSEK a Radek PAVLÍČEK. *Kompenzační pomůcky pro uživatele se zrakovým postižením*. Brno: TyfloCentrum Brno, 2012. ISBN 978-80-260-1538-3.

DOTŘELOVÁ, D. In KRAUS, H. a kol. *Kompendium očního lékařství*. Praha: Grada Publishing, 1997. ISBN 80-7169-079-1

FINKOVÁ, Dita, Libuše LUDÍKOVÁ a Veronika RŮŽIČKOVÁ. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1857-5.

FINKOVÁ, Dita. *Edukace jedinců se zrakovým postižením v kontextu kvality vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3262-5.

FINKOVÁ, Dita. *Speciální pedagogika se zaměřením na možnosti rozvoje a podpory osob se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012. ISBN 978-80-244-3085-0.

FLENEROVÁ-WAGNEROVÁ, Helena. *Kapitoly z tyflopédie*. 2., (v SPN 1.) vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985.

HANÁKOVÁ, Adéla, Miloň POTMĚŠIL, Vladimíra TYLŠAROVÁ a Eva URBANOVSKÁ. *Vzdělání pohledem žáka se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4924-1.

HEŘMANOVÁ, Jana a Milan MACEK. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. V Praze: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Odbor pro mládež, 2009. ISBN 978-80-86784-77-9.

HUTYROVÁ, Miluše a Veronika RŮŽIČKOVÁ, ed. *IV. Olomoucké speciálněpedagogické dny: sborník příspěvků konference : XVII. mezinárodní konference k problematice osob se specifickými potřebami, IV. konference mladých vědeckých pracovníků : konference se konala 15.-16. března 2016 v Olomouci : téma konference: Koheze speciální pedagogiky v současnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. ISBN 978-80-244-5256-2.

HYCL, Josef a Lucie TRYBUČKOVÁ. *Atlas oftalmologie*. V Praze: Triton, 2003. ISBN 80-7254-382-2.

KEBLOVÁ, Alena. *Integrované vzdělávání dětí se zrakovým postižením: [metodická příručka pro učitele]*. Praha: Septima, 1996. ISBN 80-85801-65-5.

KEBLOVÁ, Alena. *Zrakově postižené dítě*. Praha: Septima, 2001. ISBN 80-7216-191-1.

KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.

KVĚTOŇOVÁ, Lea, ed. *Vysokoškolské studium se zajištěním speciálněpedagogických potřeb*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-141-6.

KVĚTOŇOVÁ, Lea. *Oftalmopedie*. 2. dopl. vyd. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-84-2.

KVĚTOŇOVÁ, Lea. *Oftalmopedie*. Brno: Paido, 1998. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-50-8.

LUDÍKOVÁ, Libuše. *Student se zrakovým postižením na vysoké škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4215-0.

LUDÍKOVÁ, Libuše. *Student se zrakovým postižením na vysoké škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4215-0.

LUDÍKOVÁ, Libuše. *Tyflopedie*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1991.

MATYSKOVÁ, Kateřina. *Kompenzační pomůcky pro osoby se zrakovým postižením*. Praha: Okamžik, 2009. ISBN 978-80-86932-24-8.

NĚMEC, Zbyněk, Klára ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a Vanda HÁJKOVÁ. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-712-0.

PALÁN, Zdeněk. *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. Olomouc: DAHA, 1997. Promos. ISBN 80-902232-1-4.

POTMĚŠILOVÁ, Petra. *Sociální pedagogika v teorii a praxi*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3831-3.

PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.

RÖDEROVÁ, Petra, Lea KVĚTOŇOVÁ a Zita NOVÁKOVÁ. *Oftalmopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-145-4.

RŮŽIČKOVÁ, Veronika, Kateřina KROUPOVÁ a Zuzana KRAMOSILOVÁ. *Zrakový trénink a jeho podmínky: Visual training and its conditions*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-244-5096-4.

ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

ŠTIKAR, Jiří, Jiří HOSKOVEC a Jana ŠMOLÍKOVÁ. *Bezpečná mobilita ve stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1339-0.

VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1770-8.

ZÁŠKODNÁ, Helena. *Psychopatologie a speciální pedagogika pro první stupeň základní školy a výchovné poradce*. Ostrava: Pedagogická fakulta, 1985.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Didaktika dospělých*. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0051-4.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Další vzdělávání pracovníků škol [online]. Copyright © [cit. 15.04.2023]. Dostupné z: <http://kurzy-spp.upol.cz/CD/4/3-01.pdf>

RVP ZV - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání - edu.cz. *edu.cz - Jednotný metodický portál MŠMT* [online]. Copyright © 2022 [cit. 11.10.2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

Vzdělávání dětí se zrakovým postižením | Šance Dětem. *homepage | Šance Dětem* [online]. Copyright © [cit. 23.09.2022]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/vzdelavani-deti-se-zrakovym-postizenim>

[online]. Copyright © [cit. 30.09.2022]. Dostupné z: http://www.inkluze.upol.cz/portal/Download/publikace/Petr_Hanak__Jan_Michalik_a_kol__Informacni_brozura_o_cinnosti_specialne_pedagogickych_center.pdf

27. Astigmatismus | Fyziologie – teorie k praktickým cvičením – elektronická část | Lékařská fakulta Masarykovy univerzity. Informační systém [online]. Copyright © 2021 Masarykova univerzita [cit. 04.05.2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/js21/fyziologie/web/pages/27_astigmatismus.html?lang=cs;so=nx;verze=2017

27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 19.09.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>

561/2004 Sb. Školský zákon. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 16.09.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

72/2005 Sb. Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>

74/2005 Sb. Vyhláška o zájmovém vzdělávání. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 21.04.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-74>

Akademie3v.cz – Akademie třetího věku 2012-2023 • zábavně vzdělávací pořady nejen pro seniory • 100 míst v celé ČR. Akademie3v.cz – Akademie třetího věku 2012-2023 • zábavně vzdělávací pořady nejen pro seniory • 100 míst v celé ČR [online]. Copyright © 2023 Akademie3v.cz [cit. 18.05.2023]. Dostupné z: <https://akademie3v.cz/>

Goalball.cz. Goalball.cz [online]. Dostupné z: <https://www.goalball.cz/co-je-goalball/>

Jak to probíhá | Elsa ČVUT. *Elsa ČVUT* [online]. Copyright © 2023 Středisko pro podporu studentů se specifickými potřebami ELSA, foto [cit. 11.10.2022]. Dostupné z: <https://www.elsa.cvut.cz/uchazec-o-studium/prijimaci-rizeni/>

Klub aktivního stáří. Copyright © 2012 Aktivnistari.eu. Všechna práva vyhrazena. Běží na [cit. 25.04.2023]. Dostupné z: <https://www.aktivnistari.eu/59-klub-aktivniho-stari>

Musica pro Sancta Cecilia. *Musica pro Sancta Cecilia* [online]. Dostupné z: <http://sancta-cecilia.cz/About>

O nás » Tandem Brno. *Tandem Brno » Sportovní aktivity pro lidi s těžkým postižením zraku* [online]. Copyright © 2023 Tandem Brno. [cit. 30.05.2023]. Dostupné z: <http://tandembrno.org/o-nas/>

Podívejte se na nabídku | Masarykova univerzita. *Masarykova univerzita* [online]. Copyright © 2023 [cit. 09.10.2022]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/bakalarske-a-magisterske-obory>

Podpora studentů se specifickými potřebami Augustin - Univerzita Hradec Králové. *Univerzita Hradec Králové* [online]. Copyright © [cit. 11.10.2022]. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/cs/univerzita-hradec-kralove/uhk/celouniverzitni-pracoviste/uhkpoint/augustin>

Rozvoj dovedností zrakového vnímání se speciálními optickými pomůckami a kamerovou televizní lupou - PDF Free Download. *Představujeme Vám pohodlné a bezplatné nástroje pro publikování a sdílení informací.* [online]. Copyright © DocPlayer.cz [cit. 25.09.2022]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/273556-Rozvoj-dovednosti-zrakoveho-vnimani-se-specialnimi-optickymi-pomuckami-a-kamerovou-televizni-lupou.html>

RVP PV - Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání - edu.cz. *edu.cz - Jednotný metodický portál MŠMT* [online]. Copyright © 2022 [cit. 25.09.2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-rvp-pz/>

RVP SOV - Rámcové vzdělávací programy středního odborného vzdělávání - edu.cz. *edu.cz - Jednotný metodický portál MŠMT* [online]. Copyright © 2022 [cit. 23.09.2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/>

Seznam kompenzačních pomůcek pro osoby se zrakovým postižením. *Úvodní strana* [online]. Copyright © 2023 TyfloCentrum [cit. 30.05.2023]. Dostupné z: <http://www.tyflocentrumjihlava.cz/sluzby/seznam-kompenzacnich-pomucek/>

SHOWDOWN. *SHOWDOWN* [online]. Dostupné z: <https://showdown.brailnet.cz/>

Slunečnice | Slunečnice. *Slunečnice* | *Slunečnice* [online]. Copyright © [cit. 12.10.2022]. Dostupné z: <https://slunecnice-ekf.vsb.cz/>

Střediska volného času, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

Středisko volného času, Opava, příspěvková organizace | Kroužky pro osoby se ZP. *Středisko volného času, Opava, příspěvková organizace* | *Hlavní strana* [online]. Copyright ©2018 Středisko volného času, Opava, příspěvková organizace [cit. 24.05.2023]. Dostupné z: <https://www.svcopava.cz/krouzky-pro-osoby-se-zp>

Studijní programy - Katalog studijních programů. *Jaký typ studia hledáte? - Katalog studijních programů* [online]. Dostupné z: <https://studium.upol.cz/Catalog/StudyPrograms?type=Bachelor>

Školní družina a školní klub - Škola Jaroslava Ježka. [online]. Copyright © 2023 Škola Jaroslava Ježka [cit. 28.05.2023]. Dostupné z: <http://www.skolajj.cz/skolska-zarizeni/skolni-druzina-a-skolni-klub/>

Školní družiny, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/skolni-druziny>

Školní kluby, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/skolni-kluby>

U3V | Úvodní stránka | Obecné informace. [online]. Copyright © Vysoká škola polytechnická Jihlava, Tolstého 16, 586 01 Jihlava [cit. 05.06.2023]. Dostupné z: https://u3v.vspj.cz/obecne-informace_

Univerzita třetího věku - Centrum celoživotního vzdělávání. [online]. Copyright © 2023 Centrum celoživotního vzdělávání [cit. 16.05.2023]. Dostupné z: <https://cczv.cuni.cz/CCZV-15.html>

Úvod – Český svaz zřakově postižených sportovců. *Úvod – Český svaz zřakově postižených sportovců* [online]. Copyright © [cit. 30.05.2023]. Dostupné z: <http://cbsf.cz/uvod#hlavni-strana>

Úvod | Kompenzační pomůcky pro uživatele se zřakovým postižením.[online]. Dostupné z: <https://pomucky.centrumpronevidome.cz/subdom/pomucky/uvod>

Úvod | Středisko Teiresiás MU. *Úvod | Středisko Teiresiás MU* [online]. Copyright © 2000 [cit. 9.10.2022]. Dostupné z: <https://www.teiresias.muni.cz/>

Základní škola pro žáky s poruchami zraku. [online]. Dostupné z: <https://www.skolazrak.cz/index.php?type=Post&id=429&ids=186>

Základní umělecká škola - Škola Jaroslava Ježka. Škola Jaroslava Ježka [online]. Copyright © 2023 Škola Jaroslava Ježka [cit. 02.06.2023]. Dostupné z: <https://www.skolajj.cz/skoly/zakladni-umelecka-skola/>

Zuss | Základní umělecká škola Šimáčkova. Zuss | Základní umělecká škola Šimáčkova [online]. Dostupné z: <https://www.zuss.cz/>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: ZORMANOVÁ, Lucie. Didaktika dospělých. Praha: Grada, 2017, str. 24 Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0051-4.

Obrázek č. 2: RVP PV - Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání - edu.cz. *edu.cz - Jednotný metodický portál MŠMT* [online]. Copyright © 2022, str. 4. [cit. 25.09.2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-rvp-pz/>

SEZNAM ZKRATEK

WHO - World health organization (Světová zdravotnická organizace)

EU – Evropská unie

SPC – Speciálně pedagogické centrum

PPP – Pedagogicko-psychologická poradna

POPS - Prostorová orientace a samostatný pohyb

RVP – Rámcový vzdělávací program

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

RV G – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

RVP SOV – Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání

ŠPZ - školská poradenská zařízení

MŠ – Mateřská škola

ZŠ – Základní škola

RVP ZUV - Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání

RVP SV - Rámcový vzdělávací program pro speciální vzdělávání

VOŠ – Vyšší odborné vzdělání

MU – Masarykova Univerzita

ČVUT - České vysoké učení technické

UP – Univerzita Palackého

DIGI – Digitální

RST - RosaSOFT SmartPhone Talker

Hal - Hardware abstraction layer

U3V - Univerzitu třetího věku

ČSZPS - Český svaz zrakově postižených sportovců

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Nikol Obrlíková
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Finková Dita, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Celoživotní vzdělávání osob se zrakovým postižením v České Republice
Název v angličtině:	Lifelong education of visually impaired people in the Czech Republic
Anotace práce:	Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku celoživotního vzdělávání. Cílem práce bylo poukázat na problematiku celoživotního vzdělávání osob zrakovým postižením. Práce je orientována popisně-teoreticky, nemá praktickou část. Věnuje se klasifikaci zrakového postižení, osobností jedince, celoživotním vzděláváním osob se zrakovým postižením, pomůckami pro osoby se zrakovým postižením a zájmového vzdělávání.
Klíčová slova:	Celoživotní vzdělávání, Zrakové postižení, Pomůcky zrakově postižených, Zájmové vzdělávání
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis focuses on the issue of lifelong learning with special attention being paid to the lifelong learning of people with visual impairment. The thesis is theoretical, providing a thorough classification of visual impairment types, the individual's personality traits, and most importantly describing the visually impaired person lifelong learning. The compensatory aids for visually impaired as well as their interest-based education is also emphasized.
Klíčová slova v angličtině	Lifelong education, Visual impairment, Aids for the visually impaired, Interest-based education
Rozsah práce:	68 stran
Jazyk práce:	Český jazyk